

Groen speelplezier

Creatieve en praktische werkvormen in je natuurspeeltuin

Groen speelplezier

Creatieve en praktische werkvormen in je natuurspeeltuin

Inhoud

Inleiding

9

Seizoenen in je speeltuin

11

Voorjaarsbloeiërs

12

Zomerbloemen

13

Herfstkleuren

13

Herfstvruchten

14

Wintergasten

14

Een boom het jaarrond

15

Zintuigen in je eigen speeltuin

17

Kruidenboter

18

Soep

18

Kruidenthee

22

Ruiken

22

Voelpad

22

Voelzakjes

23

Kleuren

23

Spelen met natuur in je speeltuin

25

Tegenstellingen zoeken

26

Namen verzinnen

26

Fotolijstjes

26

Mierenpad

26

Natuurschatten

26

Blinde rups

29

Bomentikkertje

29

Ratten en raven

29

Vos en konijn sluijspel

30

Speurtochten uitzetten

30

Op onderzoek in je eigen speeltuin

33

Kleine beestjes safari

34

Insecten

34

Vlinders

35

Vogels spotten

37

Blaadjes aan de bomen

38

Natuur naar binnen

38

De creatieve speeltuin

41

Natuurschilderij

42

Foto's maken

42

Natuurkunst

42

Natuurdomino

43

Windmobiles

44

Verven met natuurlijke verkleuren

44

Bootjes maken

44

Muziek maken

46

Geurzakjes

47

Beesten in je speeltuin

49

Vlinderkast

50

Bijenhotel

51

Oorwormenpotje

53

Hommelpot maken

54

Egelburcht bouwen

54

Wildebbeestjesmuur

55

Tuinieren in je eigen speeltuin

57

Bloembollen

58

Groenten en de vierkante meter-tuin

59

Plukbloemen

61

Bonenhut

62

Vlindertuin

63

Kruidentuin

64

Bouwen aan je eigen speeltuin

Takkensofa	67
Wilgentenenhutten	68
Schermen	69
Takkenril	71
Stapelmuurtjes	71
Maquettes bouwen	72
Kunst op de speelplek	73
Leembouw	73

Meewerken in je speeltuin

Zelf snoeien	77
Maaien, knippen en hooien	77
Schoonhouden van watergangen	77
De paden op....	77
Wieden	78
Rondje door de speeltuin	78
Hulpmiddelen	78

Verder lezen

Websites	86

67

68

68

69

71

71

72

73

73

75

77

77

77

77

78

78

78

81

86

Inleiding

Kinderen spelen graag buiten, ondanks alle verleidingen van digitale apparaten binnen. Buiten spelen is goed voor hun ontwikkeling. Niet alleen voor hun gezondheid en motorische ontwikkeling (zoals leren balanceren, springen, klimmen), ook voor hun sociale en geestelijke ontwikkeling is het goed om buiten, liefst in de natuur of een natuurlijker omgeving, te spelen. Kinderen leren in het buiten spelen om te vertrouwen op elkaar en om samen te werken. Vaardigheden die in hun hele verdere leven belangrijk blijven. En buitenspelen kan bevorderen dat ze de natuurlijke omgeving meer gaan waarderen. Kinderen gaan vragen als “wat zit hier in de grond” en “wat is dit voor een beestje” vanzelf stellen als ze daar aan toe zijn. Kinderen raken vertrouwd met natuur en alles wat daar mee te maken heeft. Het is belangrijk om dit op jonge leeftijd te ontwikkelen. Een ongestructureerde omgeving, zoals te vinden is in de natuur, biedt een meerwaarde aan de algehele ontwikkeling van kinderen.

Natuur is echter niet vanzelfsprekend meer voor kinderen. Natuurgebieden liggen steeds verder van hun directe leefomgeving. Kinderen worden nauwelijks meer mee naar buiten genomen. Als het lastig blijkt om kinderen de ‘echte’ natuur in te krijgen, dan moet de natuur maar naar de kinderen komen door bijvoorbeeld een groenere leefomgeving in te richten en door groenere speelplekken te creëren. Hier zijn in Nederland gelukkig steeds meer inspirerende voorbeelden van te vinden.

Om een groenere speelplek optimaal te benutten, is dit boekje geschreven. Vol met speelse groene werkvormen om in je natuurlijke(re) speeltuin samen met de kinderen met en in en door natuur te spelen. De werkvormen zijn bedoeld om kinderen meer plezier te geven in hun groene speelomgeving. Om samen op natuurontdekkingstocht te gaan en samen te zorgen voor hun omgeving. De werkvormen zijn thematisch ingedeeld: van seizoenen, zintuigen, spelen en op onderzoek gaan tot tuinieren, bouwen en meewerken in je speeltuin. Vrijwel alle werkvormen zijn geschikt voor kinderen van zeven tot twaalf jaar. Bij sommige werkvormen staat een andere leeftijdsvermelding. Het zwaardere tuinwerk met gereedschappen is bijvoorbeeld minder geschikt voor de jongere kinderen. Er is op gelet dat de werkvormen op vrijwel allerlei soorten locaties uit te voeren zijn en dat geen ingewikkelde, dure of moeilijk verkrijgbare hulpmiddelen vereist zijn. Vaak vind je de benodigde spullen al in het keukenkastje!

We hopen dat dit boekje aanzet tot heel veel buitenspelende kinderen, tot veel natuurbeleving; prachtige speeltuinen en vooral: **veel groen speelplezier!**

Seizoenen in je speeltuin

De seizoenen en wisselingen hierin bieden een heel directe manier van natuurbeleven: temperatuur en licht veranderen. De lente heeft een andere geur dan de herfst. Er gebeurt van alles met planten en dieren. Het is goed om kinderen hier attent op te maken en elk seizoen weer de bijzondere veranderingen waar te nemen en te beleven. Het ritme van lente-zomer-herfst en winter biedt volop aanknopingspunten in je speeltuin.

Voorjaarsbloeiers

De lente begint. Heerlijk! Er breekt weer een tijd aan van veel buiten spelen, frisse geuren buiten en bloemen. Laat de kinderen meegenieten en ga op zoek naar de voortekenen van de lente. Onderzoek de knoppen aan de bomen en hou ze een paar weken in de gaten. Wat gebeurt er? Hoe ontvouwen de blaadjes zich? Worden de knoppen eigenlijk blaadjes of bloemen? Welke bomen hebben bloemen en hoe zien die er uit?

Wie ook een binnenruimte heeft bij de speeltuin, kan het voorjaar mee naar binnen nemen. Zet eens een aantal verschillende voorjaarsstakken bij elkaar in een grote vaas of in aparte vazen of flessen, dan zie je ze beter. De lenteververschijnselen komen binnen nog sneller in beeld.

Takken die op de vaas worteltjes ontwikkelen, kunnen later ook in de tuin worden geplant! Met wilgen gaat dit meestal heel makkelijk. Voorjaarsstakken zijn makkelijk te snoeien uit de eigen speeltuin, of wellicht bij een bevriende buurman. En bovendien hebben de meeste bloemenwinkels in deze tijd voorjaarsstakken te koop. Neem een paar verschillende soorten: de knop van een paardenkastanje is bijvoorbeeld een hele dikke, kleverige knop. Heel iets anders dan de knoppen van een berk of een hazelaar! Behalve de bloeiende bomen groeit en bloeit er nog meer buiten. Wat zijn de eerste plantjes die weer gaan groeien in de speeltuin? Welke verschillen zie je na een week of na twee weken? Hou de bijzondere ontdekkingen bij op een schoolbord in de speeltuin, of in een schriftje of logboek binnen. Laat kinderen elke week een foto maken van dezelfde plek, tak of plant met de kinderen. Na zo'n tien weken zal er een mooie reeks zijn ontstaan. In het vroege voorjaar zijn bolletjes vaak één van de eerste bloeiërs. Om daarvan te genieten, moet je in het najaar al zorgen dat je de bollen gaat planten! Zie verder het hoofdstuk over tuinieren.

Hulpmiddel: Zoekkaart Bomen en knoppen

Zomerbloemen

In de zomer bloeien er volop bloemen buiten en met wat geluk ook in je speeltuin! Sommige bloemen mogen best worden geplukt, bijvoorbeeld om een klein bosje mee naar huis te geven aan de kinderen of om te drogen tussen de bladzijden van een dik (telefoon-)boek. Of ga een snuffelroute lopen door de tuin. Waar ruikt het lekker, wie vindt de best geurende bloem of juist de meest vieze? De zomer leent zich ook goed voor allerlei recepten maken, zie hoofdstuk 'Zintuigen in je speeltuin'.

Herfstkleuren

Een kleurrijk seizoen is natuurlijk de herfst en veel kinderen genieten daarvan. Blaadjes zoeken in alle kleuren. Laat kinderen eens een mooie kleurenreeks maken van gekleurde blaadjes. Van groen via oranje rood en geel tot bruin.

Met grote stapels herfstblad kun je ook prima spelen. Niets is zo lekker om je languit te laten vallen in een berg met zachte blaadjes! Lekker schoppen door stapels blad is ook een favoriete bezigheid. Ga samen met de kinderen aan de slag om blad te vegen op een grote hoop. Let wel op hondenpoep, want daarin uitglijden is natuurlijk niet de bedoeling! Laat na afloop het bladafval ergens in een hoek van de tuin liggen. Dat composteert tot prima voeding voor de bodem en biedt een geweldige schuilplaats voor insecten, muizen en egels!

Herfstvruchten

Eikels, kastanjes en beukenootjes: de klassieke herfstvruchten. Altijd leuk om te verzamelen, om mee te knutselen en spelletjes mee te doen. Of om een mooie herfsttafel mee in te richten. Dat kan natuurlijk ook buiten, als miniatuur kunstwerk in een hoek van je speeltuin. Slingers rijgen van gekleurd blad, eikels en kastanjes is ook leuk. Hang ze binnen voor het raam of gewoon buiten aan een tak!

Er is nog meer aan de herfst te beleven. Sommige herfstvruchten zijn ook eetbaar, mocht je het geluk hebben de juiste bomen op je speelplek te hebben. Denk aan tamme kastanjes, maar ook aan beukenootjes, walnoten en hazelnoten. In de loop van de winter vind je ook aangevreten eikels. Dan heeft er een muis lekker zitten snoepen! Probeer eens het verschil te ontdekken met vruchten die door een eekhoorn zijn opgegeten (tip: let op de knaagsporen).

Hulpmiddel: Zoekkaart Bomen en vruchten of Diersporen

Wintergasten

De winter is meestal niet het meest drukke speelseizoen. Wel de tijd voor opknappen in je speeltuin. Of om de dieren in je speeltuin te helpen de winter door te komen! Voor vogels kun je een voedselvoorraad aanleggen, door vetbollen te maken met de kinderen of pindaslingers te rijgen van ongebrande pinda's uit dierenzaak of tuincentrum. Voor het vet gebruik je ongebruikt frituurvet (geen vloeibare oliën!). Verwarm het vet voorzichtig! Roer vogelzaad en/of zonnebloempitten door het vloeibare vet. Hang een touwtje in een plastic bekertje en giet hier een beetje vet op. Zodra het vet is gestold kun je de beker verder vol laten lopen met het warme zaden-vet. Als het is afgekoeld peuter je het bekertje eraf en hang je de vetbol buiten aan het touwtje op buiten.

Er zijn ook allerlei grappige varianten te maken op een vetbol:

- Zaag samen met de kinderen een flinke tak (snoeiafval uit je speeltuin! Doorsnee 5-6 cm) tot kleine schijfjes, boor er een gaatje in voor een ophangtouwje en doop de schijfjes in opgewarmde vet en vervolgens in zaadjes. Een alternatief soort kerstbal om buiten in de boom te hangen.
- Bind een stevige draad om een dennenappel, zodat je deze op kan hangen. Hang een boterhamzakje in een bekertje. Vul dit gedeeltelijk met warm vet en strooivoer. Stop de dennenappel er ook in en vorm het zakje stevig rondom de dennenappel. Laat de versierde dennenappel afkoelen in de vriezer. Haal het boterhamzakje van de dennenappel af en hang deze zo op in de boom bij een tak, dat vogels er goed bij kunnen. Ook vogels die niet aan een touwtje kunnen hangen.

- Dennenappels kun je ook in het vloeibare warme vet dopen en dan in de zaadjes, of pindakaas smeren tussen en over de dennenappel. Of leg een dennenappel enige tijd op de verwarming, zodat de schubben open gaan staan. Duw er dan zonnebloempitten in en leg de dennenappel buiten. Doordat de schubben weer gedeeltelijk zullen sluiten blijven de zaadjes zitten tot een vogel ze er uit komt peuteren!
- Ook leuk: een echte taart maken voor de vogels, met als ingrediënten vet, zaadjes en strooivoer. Hier kun je je prima op uitleven met de kinderen.

Hulpmiddelen: vet; zaadjes; bekertjes/ zakjes

Een boom het jaarrond

Het is leuk om samen met kinderen als een echte speurneus de bomen in de speeltuin goed te onderzoeken. Bedenk hoe je zou kunnen opmeten hoe hoog een boom is. Zo nodig gebruik je een boomhoogtemeter (te koop bij de Veldwerkwinkel). Ga op ontdekkingstocht naar bewoners in de boom. Denk niet alleen aan de vogels, maar ook aan allerlei insecten. Leg een wit laken onder de boom en schud voorzichtig aan de takken. Je zal verbaasd zijn over het aantal insecten dat op je laken valt! Net als een paspoort voor mensen kun je dan een bomenpaspoort maken. Daarin schrijf je alles op waaraan je een speciale boom kunt herkennen. Denk aan: lengte en dikte van de boom, kleur, vorm, vruchten en bewoners in de boom. Ieder kind krijgt een boekje om alles in op te schrijven. Denk ook aan een 'pasfoto' maken: mooie foto's van de bomen! Kinderen kunnen die foto's ook elk seizoen herhalen. Dat levert mooie seizoen-series op!

Hulpmiddelen: voor elk kind een 'bomenpaspoort' (klein notitieblokje); schrijfspullen; boomhoogtemeter; laken; Zoekkaart muggen, vliegen, bijen en wespen; fototoestel

Zintuigen in je eigen speeltuin

Natuurbeleving heeft te maken met het gebruiken van je zintuigen: met mond, neus, oren, ogen, oren en evenwicht op ontdekkings- tocht gaan in de natuur. Met eenvoudige werkvormen zijn hier leuke activiteiten van te maken! Bij elk zintuig staan een paar voorbeelden: van proeven (soep en thee), via ruiken, voelen naar zien. Het zintuig horen komt aan bod bij de 'Windmobiles' in het hoofdstuk 'De creatieve speeltuin'. Het zintuig evenwicht komt al spelend, klimmend en balancerend aan bod in de speeltuin.

Kruidenboter

Met enkele (on-)kruiden uit de tuin maak je makkelijk je eigen kruidenboter. Zorg dat je de kruiden wast en goed fijn snijdt en meng ze door de boter met wat peper en zout. Geschikte kruiden zijn onder meer bieslook, peterselie, zevenblad, tijm, lavendel en basilicum. Zorg dat je de boter al enige tijd uit de koelkast hebt. Dat mengt veel beter! Op smaak brengen met peper en zout. Het ziet er fleurig uit als je kleine bloemetjes zoals lavendelbloemetjes door de boter mengt. Heerlijk op een versgebakken broodje van het kampvuur!

Hulpmiddelen: Pakje boter (roomboter is het lekkerste); Peper en zout; Snijplank en mes

Soep

Met groenten en kruiden uit de tuin zijn vele varianten van soep te maken. En dan is het natuurlijk extra leuk -als dat kan en mag- om de soep boven een vuurtje in je eigen speeltuin klaar te maken!

Hieronder drie soepvarianten. Iedere variant is te garneren met bloemen, zoals madeliefjes. Dat ziet er heel smakelijk uit!

Bloemen zien er niet alleen leuk uit, maar sommige zijn ook eetbaar. Vooral madeliefjes staan leuk in de soep. Let op! Niet alle bloemen zijn eetbaar. Eet alleen bloemen waarvan je weet dat je ze kunt eten. Ken je de bloem of plant niet, dan moet je er niet van eten!!!!!!

Garneren met madeliefjes:

- Was de madeliefjes en knip de steeltjes er af;
- Laat de madeliefjes in de soep drijven zoals waterlelies;
- Eet smakelijk!

Brandnetelsoep

Brandnetels pluk je in het voorjaar. Pluk alleen met handschoenen aan de toppen met de malse blaadjes. Bij het koken verdwijnt de prik.

Benodigheden (voor vier personen)

- pan voor ongeveer twee liter soep
- Dertig brandneteltoppen
- Twintig groene blaadjes van paardenbloemen
- een hand vol madeliefjes
- 1 liter water
- een bouillonblokje
- een mixer (staafmixer)
- een kooktoestel

Bereiding

Was de brandneteltoppen en de paardenbloemblaadjes. Doe de brandneteltoppen, paardenbloemblaadjes in de pan met het water met het bouillonblokje en laat dit twintig minuten koken. Mix de soep even goed door. Garneer met de madeliefjes. Eet smakelijk!

Gevulde brandnetelsoep

Benodigheden (voor vier personen)

- pan van ongeveer twee liter
- twintig jonge brandneteltoppen
- 1 prei
- 1 grote aardappel
- een bouillonblokje
- 1 liter water
- een mixer, een pollepel en een kooktoestel

Bereiding

Was de brandneteltoppen en de prei en snij de prei in kleine stukjes. Schil de aardappel en snij deze in blokjes. Doe de brandnetels, prei en aardappels samen met het bouillonblokje en het water in de pan. Laat de soep twintig minuten koken. Mix de soep even goed door. Smakelijk eten!

Tuinkruidensoep

Benodigheden (voor vier personen)

- twee teentjes knoflook
- vier lente-uitjes
- twee stengels bleekselderij
- 500 g aardappelen
- 2 eetlepels olijfolie
- acht dl kruidenbouillon (van blokjes)
- 125 ml slagroom
- vier eetlepels gehakte verse tuinkruiden (bv. bieslook, peterselie, kervel, selderij)
- peper en zout

Bereiding

Pel en snipper de knoflook. Snij de uitjes in smalle ringen en de bleekselderij in smalle boogjes. Schil de aardappelen en snij ze in kleine blokjes. Verhit de olijfolie in een grote pan en roerbak alle groentes ongeveer tien minuten. Giet de bouillon erbij en laat alles 25 minuten zachtjes doorkoken totdat de aardappelblokjes goed gaar zijn. Pureer de soep met een staafmixer. Roer de room erdoor en breng op smaak met wat peper en zout. Roer de verse tuinkruiden vlak vóór het serveren door de soep.

Kruidenthee

Je kunt kruidenthee zetten van gedroogde kruiden, maar ook van verse. Meestal gebruik je het jonge blad van deze kruiden, maar bij sommige soorten zoals lavendel en vlierbloesem juist de bloem. Soms omdat de bloem ook lekker smaakt en soms omdat het er ook mooi uitziet! Twijfel je of het kruid eetbaar is: gebruik het dan niet!

Geschikte kruiden om de blaadjes van te gebruiken zijn:

Bergamot, bosaardbei, braambes, brandnetel, citroenmelisse, duizendblad, ereprijs, framboos, hondsdrif, klaverzuring, klein hoefblad, klein wilgenroosje, koningskaars, marjolein, pepermint, rozenblaadjes, salie, St.-Janskruid, tijm, vrouwenmantel en weegbree.

Geschikte kruiden om de bloemen van te gebruiken zijn:

Goudsbloem, kamillebloem, lindebloesem, madeliefje, moerasspirea, rode bessen (aalbesjes), viooltjes en vlierbloesem. Je kunt op verschillende manieren een kruidenthee zetten. De hoeveelheid kruiden bepaalt de smaak, maar een goede richtlijn is 2-3 eetlepels verse kruiden per pot of 2-3 theelepels per kopje thee. Je kunt de kruiden in een theezakje (verkrijgbaar bij theewinkels en natuurvoedingszaken) of gevouwen koffiefilterzakje doen en opzetten in een pannetje met koud water. Niet vergeten de deksel erop te doen! Je laat het water langzaam net niet aan de kook komen. Laat de kruiden nog even trekken en giet het aftreksel over in een thermoskan of theepot.

Een ander en meestal makkelijker manier is om het theezakje te nemen en dit in een pot of thermoskan te hangen. Giet op de kruiden kokend water en doe de deksel op de pot. Laat de kruiden 5 - 10 minuten trekken. Ook zonder theezakje is het mogelijk, de kruiden zitten dan los in de theepot of pan.

Ruiken

Laat kinderen eens ervaren hoe natuur ruikt. Geef elk kind een klein potje en laat ze dat vullen met van alles uit de natuur in de speeltuin dat lekker ruikt. Zo maakt ieder kind zijn eigen 'natuurparfum'. Laat de potjes aan elkaar doorgeven om te ruiken. Het is leuk om je parfum ook een mooie naam te geven.

Hulpmiddelen: klein potje voor elk kind (eierdopje of borrelglasje of waxinelichtglasje)

Voelpad

Laat kinderen in duo's op pad gaan, waarbij een kind geblinddoekt is en de andere hem of haar rondleidt. Laat het geblinddoekte kind allerlei zaken voelen die je onderweg tegenkomt, zoals ruw, glad, prikkend, zacht, groot en klein. Kunnen de geblinddoekte kinderen raden wat ze voelen? Spreek met de kinderen af dat ze niet te hard lopen en geen gemene of vieze dingen laten voelen.

Hulpmiddel: 1 blinddoek per duo

Voelzakjes

Met kinderen kun je leuke voelspelletjes doen. Vul hiervoor een aantal washandjes knikkerzakken of sokken met geschikte voorwerpen die passen bij het seizoen en die in de directe omgeving gevonden kunnen worden. Van alle voorwerpen minimaal twee exemplaren. Vul als voorbereiding de voelzakken met de gevonden voorwerpen. De inhoud blijft geheim! Zet de kinderen in een kring en deel de zakjes uit. Eén kind begint en voelt aan de zak. Hij of zij probeert de vorm en de eigenschappen van het voorwerp waar te nemen en te benoemen. Is het zacht of hard? Is het rond of vierkant? Is het puntig of juist glad? De andere kinderen voelen ook aan hun zak en beslissen of ze hetzelfde in hun voelzakje zullen hebben. Daarna mag een ander kind. Net zolang totdat iedereen in groepjes bij elkaar staat. Dan allemaal kijken of het klopt! Bespreek waar de verschillen vandaan komen.

Kleuren

Is het buiten in de natuur altijd groen en bruin? Nee hoor, er zijn nog veel meer kleuren te vinden! Ga eens op zoek met je kinderen naar allerlei kleuren. Er zijn verschillende spelvormen:

- Laat kinderen iets zoeken in alle kleuren van de regenboog
- zoek eens tien verschillende kleuren groen
- zorg voor een verzameling verschillend gekleurde scherven of (edel)steentjes; deel ze uit aan de groep en laat elk kind iets uit de natuur zoeken dat die kleur heeft. Leg alle vondsten bij elkaar op een mooie effen kleur doek en bekijk samen wat er allemaal gevonden is.

natuur in je speeltuin

Buiten zijn betekent natuurlijk ook gewoon lekker veel spelen. En dan zijn er volop spelletjes met en in natuur. Spelvormen die op een heel vanzelfsprekende manier natuur als onderwerp hebben. Veel van deze spellen laten natuur ook eens van een ander kant zien, met een andere bril op als het ware. En meestal zijn deze spellen bijna overal zo uit te voeren, zonder dat er veel hulpmiddelen nodig zijn!

Tegenstellingen zoeken

Een speelse werkvorm om kinderen op een andere manier te laten kijken naar hun omgeving. Geef kinderen in tweetallen een bak om materiaal te verzamelen. Een leuke bak is bijvoorbeeld een eierdoos, omdat er al tien vakjes in zitten. Laat elk duo voorwerpen uit de natuur zoeken, die tegengesteld zijn. Bijvoorbeeld: glad/ ruw; kort/lang of zacht/prikkerig. Vertel de kinderen dat ze niet aan andere duo's laten zien welke tegenstelling ze zoeken. Laat na een kwartiertje de kinderen bij elkaar komen. Zet alle dozen naast elkaar en laat de kinderen raden wat er gezocht is. Om de eierdozen vaker te gebruiken, kun je ze laten schilderen en aflakken door de kinderen.

Hulpmiddel: bak of doos (eierdoos)

Namen verzinnen

Door planten en dieren bij naam te kennen, leer je de natuur kennen. Maar het is ook leuk om zelf namen te verzinnen! Laat kinderen in je speeltuin eens rondkijken naar planten en beestjes en laat ze zelf een naam verzinnen die past bij het beestje of plantje. Bijvoorbeeld de gestreepte schoenzolenzwam (elfenbankje); het zwarte knikkerkriebelbeestje (oproplassenbed!). Om het iets moeilijker te maken, kun je ook nog vragen om een naam te verzinnen waar iets van een zintuig in zit (ruiken – voelen – proeven – horen – zien). Denk maar eens aan de salmiakvogel (ekster); de prikbol (kaardebol) of de kattenpisstruik (brem)

Fotolijstjes

Om kinderen meer oog te laten krijgen voor de details in hun omgeving, kun je een foto-expositie laten maken. Zorg dat je kartonnen 'fotolijstjes' hebt (passepartout karton op A4-formaat). Laat kinderen rondlopen door de speeltuin op zoek naar een mooi plaatje. Daar plaatsen ze hun fotolijstje voor, alsof de foto is ingelijst. Als iedereen klaar is, maak je een rondje langs alle foto's van de expositie. Iedere fotograaf mag een toelichting geven op zijn of haar eigen foto!

Hulpmiddel: 'fotolijstjes'(passepartouts)

Mierenpad

Stel je toch eens voor dat je zo klein zou zijn als een mier! Dan ziet de wereld er toch heel anders uit!

Nodig de kinderen uit om te doen alsof ze een mier zijn. Laat ze op hun knieën of nog lager gaan zitten en goed om zich heen kijken. Wat zie je dan als mier aan bijzondere dingen? Een steen is al gauw een berg en een muizenhol een heel diepe krater. Geef ieder kind een paar mooi versierde satéstokjes om de leukste, mooiste en bijzondere

plekjes te markeren. Laat ze nu een ontdekkpad uitzetten alsof de ene mier aan de andere mier wil laten zien wat de leuke plekjes onderweg zijn. Bij markante punten plaats je een satéprikker. Met een eindje touw kun je de route laten aangeven. Kinderen kunnen na een tijdje elkaar hun safaripad laten zien. Met dit spel gaan kinderen opeens veel details zien.

Geef de kinderen wel de instructie mee dat het pad niet te lang moet worden: twee meter is al heel lang voor een mier! Laat ze elkaar vertellen wat ze onderweg allemaal zijn tegengekomen. Het kan ook leuk zijn om een loep te gebruiken. Dat versterkt het gevoel een kleine mier te zijn!

Vaak gaan kinderen helemaal op in deze activiteit op micro-niveau!

Hulpmiddelen: satéprikkers; touw; eventueel loepjes

Natuurschatten

Kinderen zijn echte verzamelaars. Aan het einde van de dag komen vaak allerlei grote en kleine schatten uit de broekzakjes rollen. Ook in een groene speeltuin is van alles te verzamelen. Geef ieder kind een eigen schatdoosje of schatkistje voor de vondsten. De doosjes zijn ook nog leuk te versieren door de kinderen, als je daar een mogelijkheid voor hebt op je speelplek. Laat kinderen natuurschatten zoeken: veertjes, vruchten; mooie steentjes; botjes; knaagsporen en noem maar op. Samen kun je een kleine tentoonstelling maken of ieder seizoen weer nieuwe aanvullingen zoeken. Je kan de vondsten verwerken in een natuurkunstwerk of een mooi knutselwerk. Of gewoon meegeven in de broekzakken of de schatendoos!

Behalve de lol van mooie dingen verzamelen, gaan kinderen vaak ook veel beter om zich heen kijken en vallen ook de details in hun omgeving veel meer op.

Hulpmiddel: doosje/ kistje voor schatten

Blinde rups

Een kort aandachtsspel, om bezig te zijn met minder bekende zintuigen zoals evenwicht. Zet een groep kinderen als een rups achter elkaar. Ieder kind gaat geblinddoekt, behalve de voorste. Laat de kinderen één hand op de schouder van hun voorganger leggen. De voorste gaat nu -niet al te snel- een parcours lopen door de speeltuin. Laat de kinderen eerst even wennen aan het lopen met een blinddoek en ga niet meteen de moeilijkste hindernissen inbouwen van veel hoog en laag lopen en over boomstammen heen stappen.

Bomentikkertje

Een leuk tikspel met bomen: ieder kind kiest een boom. Wijs nu één van de kinderen aan als tikker, die laat zijn boom los. Nu moeten de kinderen van boom gaan wisselen, maar als ze geen boom vast hebben, kan de tikker ze aftikken! Om het een beetje lastiger te maken, kun je afspreken dat alleen de berkenbomen meedoen of de eiken of de appelbomen. Zo leren de kinderen spelenderwijs iets meer over de bomen op de speelplek. Bedenk wel dat de bomen niet al te ver van elkaar af moeten staan en stem het aantal kinderen af op de hoeveelheid bomen.

Ratten en raven

Spannend tikspel! Wijs iemand aan die spelleider is. Zet met een stok op de grond twee vakken (5x15m) uit met een lijn ertussen. Eén vak voor de ratten en één vak voor de raven. Deel de kinderen op in twee groepen: de ratten en de raven. Laat ze elk in een vak gaan staan met één voet op de middellijn. Leg het spel uit. "Straks roep ik ratten of raven. Als jouw naam geroepen wordt, ben je met jouw groep de tikker en probeer je de andere groep te tikken. Achter de achterlijn is iedereen vrij. Als je getikt wordt kom je bij de andere groep. Wie gaat er winnen?" Tip: je maakt het extra spannend als je heel langzaam roept; RRRRaaaaa.....

Vos en konijn sluipspel

Voor echte spanningszoekers! Je moet je muisstil kunnen bewegen in de natuur om een 'prooi' te kunnen vang en je moet stil zijn om geen prooi te worden! Maak een grote kring rondom iemand, het konijn, die geblinddoekt is. Het konijn moet tijdens het spel zijn hoofd stil houden. De begeleider staat achter het konijn en wijst telkens in willekeurige volgorde iemand uit de kring aan (de vossen) die probeert het konijn in het midden te bereiken of te besluipen, zonder dat hij gehoord wordt. De vos begint als de begeleider dat zegt en niet eerder. De vos kijkt alleen naar het konijn en niet naar waar hij zijn voeten zet. Als het konijn de vos hoort en de juiste richting kan aanwijzen is de vos af. De vos die het dichtste in de buurt van het konijn komt, heeft gewonnen. Je maakt het spel spannender door de afstand groter te maken. Voor jonge kinderen kun je een ondergrond kiezen die wat meer geluiden geeft, zoals dorre blaadjes en takjes.

Speurtochten uitzetten

Speurtochten zijn bij kinderen tot een jaar of acht favoriet. Maak eens een natuur-speurtocht door je eigen speeltuin! Je kunt een speurtocht lopen met kleine groepjes kinderen, begeleid door een volwassene of een ouder kind. Zorg ervoor dat je een speurtocht goed voorbereidt. Verken het terrein, loop alvast de route en bekijk op welke plekken de kinderen een opdracht kunnen doen. Je krijgt dan ook een idee hoeveel tijd deze kost.

De opdrachten die je tijdens de tocht geeft kunnen verschillend zijn: denkopdrachten, opdrachten waarbij kinderen iets moeten maken, iets moeten zoeken of iets moeten doen. Om het extra spannend te maken, kun je de opdrachten op kleine papiertjes schrijven, deze in luciferdoosjes stoppen en begraven in de speeltuin. Nu moet ieder groepje een schep mee om de opdrachten te vinden. Doosjes kunnen ook in een holle boom. Markeer de plekken wel met bijvoorbeeld een gekleurd lintje. Je kan elke groep een andere kleur toewijzen.

Voorbeelden van DENK-opdrachten

- Hoe heet de boom waar je naast staat?
- Is de boom die je ziet een naald- of een loofboom? Wat is het verschil? (Loofbomen hebben bladeren en naaldbomen naalden of schubben)
- Hoe oud kan een boom worden? a. tien jaar, b. vijftig jaar of c. meer dan honderd jaar (antw. c is goed). Hoe kun je zien hoe oud een boom is? (aan de ringen in de stam)
- Noem tien natuurdingen die je in het bos tegen kunt komen en schrijf ze op (eikels, bladeren, kastanjes, takken, paddenstoelen, dennenappels, mos, varens.)
- Hoe heet de paddenstoel die je ziet? (neem een paddenstoelen zoekkaart mee)

- Noem vijf dieren die in deze speeltuin voor kunnen komen? (konijn, eekhoorn, muis, koolmees, merel, enz.)
- Ook kun je afbeeldingen van dieren in de opdracht verwerken met de vraag welk dier het is? Afbeeldingen van pootafdrukken met de vraag welk dier erbij hoort? Noem vijf dieren die een winterslaap houden?

Voorbeelden van DOE-opdrachten

- Verzamel tien eikels, dennenappels of beukennotjes en neem ze als bewijs mee;
- Zoek een dier, groot of klein, en laat het zien aan de begeleider;
- Speel het "dart-spel". Teken met een stok een grote cirkel op de grond met hierin drie kleinere cirkels, zoals een dartbord. De ruimte tussen twee cirkels geeft het een aantal punten weer. De kinderen proberen met de verzamelde dennenappels of eikels zoveel mogelijk punten te halen. Laat ze vanaf een afstand van twee meter om de beurt gooien. Ieder kind mag drie keer gooien;
- Zoek iets wat groen is, iets wat rood, iets wat bruin en iets wat zwart is;
- Raak binnen een halve minuut tien bomen aan;
- Doe een dier na en laat de anderen raden welk dier het is;
- Laat de kinderen verspringen op een zandpad (als een haas, een kikker of een vos).

Op onderzoek in je eigen speeltuin

Sommige kinderen gaan graag op onderzoek uit. Ze houden van goed rondkijken, op zoek gaan naar specifieke plantjes of beestjes en uitzoeken hoe de wereld in elkaar steekt. Voor hen zijn deze fascinerende werkvormen heel geschikt.

Kleine beestjes safari

Op iedere speelplek wonen beestjes. Kinderen kunnen erg gefascineerd zijn door deze kleine kriebelbeesten. Ga samen met de kinderen op safari en ontdek de beestenwereld. Goede vindplaatsen zijn rommelhoekjes van takken, bladafval, onder stenen; onder afgevallen boomstammen, in vermolmd hout of bij de composthoop. Kortom, alles wat een beetje donker en vochtig is.

Laat de kinderen zelf nadenken hoe de beestjes zullen wonen, eten, leven in en onder de grond. Namen zijn niet altijd belangrijk. Laat kinderen vooral zelf een naam verzinnen voor de beestjes of gebruik een zoekkaart. Verwonder je samen met de kinderen over de vele verschillende beestjes. Laat na afloop de beestjes weer vrij waar je ze gevonden hebt. Als kinderen of begeleiders het nog een beetje eng vinden om beestjes met de blote hand op te pakken, gebruik dan lepels. Als kinderen over hun eerste angst heen zijn, durven ze bijna altijd uiteindelijk best een regenworm in de hand te houden of een spin over de arm te laten kriebelen! Laat als begeleider vooral niet aan de kinderen merken dat je de beestjes zelf eng of vies vindt! Hierin heb je een voorbeeldrol.

Aanvullend:

Laat de kinderen op grote vellen papier tekeningen maken van deze beestjes. Als je beschikt over een binnenruimte richt dan een insectenbak (aquariumbak) in voor een paar dagen, waar de buitenomstandigheden zo goed mogelijk worden nagebootst en waar kinderen de beestjes nog een tijdje kunnen bestuderen.

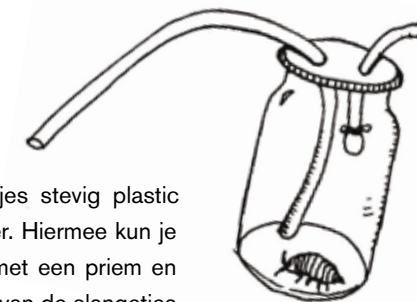
Te verwachten beestjes: pissebedden; spinnen; slakken; regenwormen; duizend- en miljoenpoten; kevers en slakken.

Hulpmiddelen: loeppotjes/ jampotjes; eventueel onderzoeksbakken, scheppen/lepels; losse loepen; Zoekkaart Bodemdierjes

Insecten

Voor wie goed oplet en om zich heen kijkt, valt er van alles te zien aan rondvliegende insecten! Ga op zoek naar de vliegers in de tuin en onderzoek waar de meeste insecten zitten. Wat doen ze? Vliegen ze steeds op dezelfde bloemen? Hebben ze een voorkeur voor bepaalde planten? Herhaal deze zoektocht ook eens in een ander seizoen: merk je verschillen op?

Door meer oog te krijgen voor de kleine insecten in een tuin, maak je kinderen hier ook vertrouwd mee. Het kan best dat ze in eerste instantie die fladderaars maar eng vinden. Je eigen houding als begeleider speelt hierin een belangrijke rol. Laat met een open, nieuwsgierige houding aan de kinderen merken hoe leuk het is om op onderzoek te gaan!

Werkwijze insectenzuiger zelf maken:

Van een glazen potje met blikken deksel en twee stukjes stevig plastic (aquarium-) slang maak je snel een handige insectenzuiger. Hiermee kun je kleine diertjes vangen zonder ze te beschadigen. Maak met een priem en hamer twee gaatjes in de deksel, net zo groot als de dikte van de slangetjes. Duw ze stevig in de gaten. Een stuk van 15 cm en een stuk van 25 cm. Plak een stukje vitrage of panty met tape om het uiteinde van het korte slangetje in de pot (tegen inslikken van beestjes). Draai het deksel met de twee slangetjes op het potje. Om beestjes te vangen, hou je het lange slangetje vlak voor een beestje (mag niet groter zijn dan het slangetje dik is!). Zuig flink aan het korte slangetje en het beestje floept in je potje. Je kan het dan goed bekijken! Laat het na afloop weer vrij.

Hulpmiddelen: Zoekkaart Muggen-vliegen-bijen-wespen; Zoekkaart Hommels; eventueel insectenzuiger (te koop bij Veldwerkwinkel of zelf maken)

Vlinders

Vlinders geven kleur en vrolijkheid aan een tuin! Van mei tot september zijn er zeker volop vlinders te vinden buiten. Tijdens het buitenspelen komen de kinderen ongetwijfeld vlinders tegen. Het is leuk om hier aandacht aan te besteden. Hoeveel verschillende vlinders kun je ontdekken? En kun je ook rupsen vinden? Er zijn verschillende mogelijkheden: Neem een aantal zoekkaarten vlinders mee. Zoek met de kinderen een rustig plekje in een bloemrijk stuk uit en ga kijken wat je ziet. Verwonder je over de kleurenpracht. Observeer de bewegingen van de vlinders, hou bij op welke kleurenbloemen ze gaan zitten. Blijf heel stil zitten en probeer te zien of de roltong tevoorschijn komt. Vlinders zuigen nectar met hun lange roltong! Dat is prachtig om te zien als je de kans krijgt. Leuk om een lokmiddel te gebruiken voor de vlinders. Laat de kinderen uit gekleurd karton grote bloemen knippen. In het midden hang je reageerbuisjes, die je vult met suikerwater. Plaats de bloemen in de tuin en ga zitten kijken! Dit werkt ook goed met overrijp fruit dat je op een klein tafeltje of voederplank in de tuin legt. Bijvoorbeeld appels of bananen die al bijna rotten!

Hulpmiddelen: Zoekkaart Vlinders; Zoekkaart Rupsen; gekleurd karton; reageerbuisjes (plastic buisjes zijn vaak bij bloemenwinkels gratis te krijgen)

Vogels spotten

Speelplekken met bomen en struikgewas zijn ook ideale 'speelplekken' en leefgebiedjes voor vogels. Hier kunnen ze voedsel zoeken, schuilen en nesten bouwen. En er zitten vast meer vogels dan je denkt! Vogels spotten is een leuke bezigheid, die bijna altijd kan worden uitgevoerd. Zorg dat je een goede zoekkaart van vogels hebt of een handig vogelboekje. Nog leuker is het om een paar verrekijkers te hebben voor de kinderen. Vogels zijn fascinerende beesten voor kinderen. Ze zitten overal als je goed oplet. Er is een enorme verscheidenheid aan vogels. Het voorjaar is de tijd dat vogels een nest bouwen en volop fluitend indruk proberen te maken op de vrouwtjes. Ga met kinderen eens op zoek naar vogelgeluiden. Wat hoor je? Waar komt het vandaan en kun je achterhalen welke vogel het geluid maakt? Neem een vogelboekje mee voor de herkenning.

Ook leuk: ga veren zoeken in de speeltuin of daarbuiten. Wie weet de veren te herkennen bij de juiste vogels? En wie weet zie je onderweg ook wel nestjes zitten in de bomen of struiken. Let wel op, in het broedseizoen moet je niet te dichtbij komen. Het risico dat de oudervogels hun kleintjes in de steek laten is te groot. Als je van een veilige afstand blijft kijken kan het wel. Het is leuk om bij te houden of je al jonge vogeltjes hoort piepen als de eitjes zijn uitgekomen en wanneer de jonkies het nest uit gaan. Voor kinderen die geduld hebben en goed opletten: als de ouders aan komen vliegen met voedsel, zal je merken dat de jonkies heel hard gaan piepen. Hou maar eens bij hoe druk die ouders het hebben met voedsel halen! Probeer te achterhalen wat ze eten. Op de website www.tuinvogeltelling.nl is een overzicht te vinden van de 25 meest voorkomende tuinvogels en hun geluiden. Er is jaarlijks in januari een tuinvogeltelling. Leuk om aan mee te doen met de kinderen op je speelplek!

Probeer met kinderen eens een vogelnestje te bouwen met kleine takjes. Gaat dat lukken?

Nog niet genoeg vogels in en om je speelplek? Hang een stel zelfgetimmerde nestkasten op! (zie hoofdstuk 'Bouwen aan je eigen speeltuin' – dierenverblijven)

Blaadjes aan de bomen

Vrijwel elke speeltuin heeft bomen; dat zijn dankbare speelobjecten! Je zal niet in elke boom kunnen klimmen, maar aan een boom valt genoeg te ontdekken. Ga op onderzoek met kinderen naar de verschillende blaadjes aan de bomen. Hoeveel verschillen kun je ontdekken tussen bomen? Denk aan vorm, grootte, bladrand, kleur; maar ook aan bijvoorbeeld wel of geen gallen op de blaadjes. Kijk eens heel goed naar een boom, hoe de blaadjes groeien en hoe ze uit hun knoppen tevoorschijn komen. Het betreft hier een voorjaarsactiviteit. In de herfst is het juist leuk om alle kleuren blaadjes te gaan zoeken. Van afgevallen blaadjes en eikels en kastanjes kun je leuke slingers rijgen. Heel decoratief voor het raam of om gewoon buiten een mooi plekje te geven. In de herfst kun je ook nog wel eens van die prachtige bladskeletten vinden. Het bladgroen van een blad is dan al verteerd en alleen de nerven zijn nog zichtbaar. Fraai om te laten zien hoe zo'n blad is opgebouwd.

Hulpmiddel: Zoekkaart 'Bomen in blad'

Natuur naar binnen

Sommige speeltuinen hebben ook de beschikking over een binnenruimte, dat biedt extra mogelijkheden! Neem de natuur eens mee naar binnen voor onderzoek!

- **Aankleding** met natuurlijk materiaal: bossen bloemen; voorjaarstakken; herfsttafel; slinger van blaadjes en herfstvruchten
- **Wormenhotel:** in een hoge smalle glazen pot doe je laagjes grond; wit (zandbak-) zand en zwarte tuingrond afgewisseld (steeds laagjes van 1-2 cm). Bovenop een laagje van blaadjes, beetje vochtig houden. Nu wormen vangen buiten en in je wormenhotel plaatsen. Dek de buitenkant af met een donkere doek of een doos. Ga af en toe eens kijken wat er gebeurt in je hotel: de wormen gaan als het goed is gangen graven en blaadjes opeten. Na ruim een week zullen de laagjes flink door elkaar zijn gewoeld. Dit laat heel mooi zien wat wormen buiten in de natuur, onder de grond ook doen: flinke opruiming houden en de grond lekker omwoelen. Heel belangrijk dus voor de natuur! Lukt het niet meteen om wormen te vangen? Probeer dan eens een spade in de grond te steken en een flinke duw te geven tegen de steel. Door de trillingen in de grond komen regenwormen vaak makkelijker naar boven!
- **Slakkenbak:** in een grote bak, zoals een aquarium of terrariumbak, kun je prima een tijdelijke slakkenbak maken. Leg een laag grond in de bak, en zoek er takken en blad bij. Je kan ook een stukje appel in de bak leggen. Lekker eten voor een slak! Het is belangrijk dat de slakken ook kunnen schuilen bijvoorbeeld onder flinke bladeren. Nu op zoek gaan naar slakken! Die vind je buiten vaak op donkere vochtige plekken. Laat de slakken vrij in je slakkenbak en ga eens kijken wat ze doen. Hoeveel verplaatsen ze zich op een dag? Wat eten ze? Een slak van heel dichtbij

bekijken is ook een belevenis. Neem de slak op je hand of op een tak of een glazen plaatje en gebruik een loep om door te kijken. Als je even geduld hebt, zal de slak weer uit zijn huisje kruipen en gaan rondkijken. Die twee steeltjes aan zijn kop bevatten twee ogen aan het einde. Kun je ook ontdekken hoe de slak ademhaalt? Er zit een ademgat onder aan de zijkant van de slak! En wie echt geduld heeft, kan proberen te luisteren hoe een slak eet! Zorg dat je een slablaadje flink kneust tot het een groen papje is. Smeer dat papje uit over een glazen plaatje en zet de slak erbij. De slak zal gaan eten en dat doet de slak met zijn tong. Die tong is heel ruw, als een rasp, en het geluid dat je hoort is het raspen van de tong over het eten! Zo'n glazen plaatje is ook heel leuk om te bekijken hoe een slak beweegt. Van onderen kun je mooi zien hoe de spieren in de grote voet van de slak bewegen om vooruit te komen. Als een slak boos is of zich een beetje angstig voelt, vormt hij schuim aan zijn voet. Dat is ook goed te ontdekken door kinderen.

- **Vlinderkast:** bij de landelijke Vlinderstichting zijn pakketjes te koop met rupsen en poppen en eitjes van het koolwitje, een vlindersoort die zich snel voortplant. Door de poppen, eitjes en rupsen los te laten in een grote bak die goed ventileert, is de groei van de rupsen prachtig te volgen. Meer info is te vinden op de website: www.vlinderstichting.nl.

Hulpmiddel: bakken

De creatieve speeltuin

Natuur biedt volop materiaal om mee te knutselen, fraaie kunstvoorwerpen te maken en plezier te beleven. Kinderen hebben vaak veel plezier in het maken van leuke creaties en hun fantasie gaat meestal verder dan wij denken. Stimuleer de kinderen om gebruik te maken van natuurlijk materiaal. Ga samen op zoek naar geschikte spullen en laat de creativiteit er maar op los.

Natuurschilderij

Leuk als tussendoortje en leuk om elk seizoen te herhalen: het maken van een natuurschilderijtje. Geef alle kinderen een gekleurd stuk karton, formaat briefkaart, met daarop een reep dubbelzijdige tape. Vertel de kinderen dat ze hun eigen schilderijtje mogen maken met materialen die ze vinden in de natuur. Omdat het schilderijtje maar klein is, zijn kinderen ook gedwongen naar kleine voorwerpen te zoeken en creatieve oplossingen te zoeken. Een hele zonnebloem past niet, maar wel een geel kroonblaadje. Altijd ontstaan prachtige werkjes waar de kinderen erg trots op zijn. Om het schilderij af te werken, kun je aan het einde nog heel fijn zand strooien over de tape, tot alle plakkende delen bedekt zijn. Alle schilderijtjes samen kunnen een mooie (tijdelijke) expositie vormen.

Foto's maken

Kinderen zijn heel goed in staat om mooie foto's te maken. Probeer te regelen dat je enkele digitale camera's kan lenen en ga op pad met de kinderen. Verzin van te voren een thema of geef de vrije opdracht. Laat kinderen van hun zelf gemaakte foto's de mooiste drie uitzoeken, druk ze af en bespreek met elkaar wat jullie van de foto's vinden. Wat maakt een foto nu bijzonder of goed? Is dat het kleurgebruik, het onderwerp of de compositie? Laat de kinderen elkaar tips geven over het maken van de foto's! Ook de moeite waard: nodig een fotograaf uit die komt assisteren en of jureren. Zoek een geschikte plek om de foto's te exposeren, misschien wel in je eigen binnenruimte. Wellicht is de plaatselijke bibliotheek of het wijkcentrum wel geïnteresseerd in een expositie!

Natuurkunst

Ook met materialen uit de natuur kun je knutselen, vaak meer dan kinderen in eerste instantie denken. Ga buiten op zoek, in je speeltuin, naar geschikte materialen. Alles dat je buiten vindt, is natuurlijk gratis knutselmateriaal. Met wat simpele hulpmiddelen, als (hennep-)touw, wellicht wat lijm en gereedschap zoals scharen, mes kom je een heel eind. Met afgevalen takken of stronken kan je prachtige monsters vormen! Of bouw een soort Madurodam na met natuurlijke materialen, een klein kabouterdorp of, leuk bij kleuters, een echte elfenhoek

Enkele variaties op het thema:

- Natuurkunst op de grond. Leg een frame van takken op de grond. Dat vormt je schilderijlijst. Hierbinnen maak je een mooie compositie met natuurlijke materialen die je om je heen vindt. Zoals eikels, blaadjes; takken en steen.
- Een bosamulet: met een groep kinderen maak je gezamenlijk een soort amulet. Vorm met lange takken een grote cirkel (doorsnee 2m). De binnenkant van de cirkel verdeel je met takken in evenveel stukken als er kinderen zijn. Dat kan in taartpunten, maar ook willekeurig. Vakken hoeven beslist niet even groot te zijn! Laat nu elk kind materialen zoeken om één vakje te vullen, maar dat moet dan wel steeds hetzelfde materiaal zijn. Dus: eentje verzamelt alleen maar eikels; eentje verzamelt strooisel; eentje verzamelt berkenblaadjes en eentje verzamelt madeliefjes. Benadruk dat kinderen alleen materialen meenemen die al op de grond liggen, dus geen planten of bomen vernielen. Het levert een fraai eindresultaat op: een soort abstracte kunst gemaakt met natuurlijk materiaal. Leuk om als groep te doen ter afsluiting van een lekkere buitenmiddag bijvoorbeeld! Als je een handige plek uitzoekt voor deze kunstwerken, kunnen ze best een hele tijd blijven liggen, voordat er wandelaars en spelende kinderen doorheen gaan banjeren.

Natuurdomino

Een spelvorm die niet snel gaat vervelen! Laat kinderen hun eigen natuurdomino maken, met natuurlijk materiaal dat ze ter plekke vinden. Net zoals bij een ander domino, gaat het steeds om het naast elkaar leggen van twee voorwerpen die iets hetzelfde hebben. Eén kind begint met iets neer te leggen. De volgende legt er iets naast, dat ermee te maken heeft: ook glad of ruw. Nummer drie zoekt iets dat aansluit bij nummer twee, maar ook een andere eigenschap heeft. Bijvoorbeeld groen of rechthoekig. Zo kun je een lange reeks maken.

Dit spel nodigt kinderen uit om op het oog doorsnee materialen eens op een andere manier te bekijken. Je moet er ook een beetje fantasie bij gebruiken!

Windmobiles

De wind is een welkome speler in de speeltuin. Door je eigen windmobile te maken, kun je daar gebruik van maken! Met wat takken, touw en kleine natuurlijke voorwerpen, maak je je eigen windmobile of windgong. Hang hem op in de boom! Het kunnen stokjes zijn die tegen elkaar aan rammelen, eikels en kastanje, schelpjes, stenen en noem maar op. Ga met de kinderen op zoek naar eikels, beukenootjes, dennenappels, esdoornzaden (propellertjes) en kastanjes. Ook schelpen, flessendoppen en andere kleine materialen kun je gebruiken.

Zoek een stevige tak van ongeveer 30- 50 cm lang. Hieraan ga je straks de verschillende gevonden voorwerpen bevestigen. De voorwerpen kun je met een stompe naald, priem of handboor voorzien van een gaatje. Rijg alles aan verschillende touwtjes die je, als ze klaar zijn, bevestigt aan de tak. Hang je de tak binnen? Doe dit dan bij een raam, dan beweegt en rinkelt hij mooi als de wind er langs waait!

Hulpmiddelen: touw; eventueel naald/ priem/ handboor

Verven met natuurlijke verkleuren

Kinderen die veel op het gras spelen, komen soms met groene knieën thuis. Maar er zijn meer kleuren te vinden in de natuur! Geef kinderen een groot vel papier of karton en daag ze uit om zoveel mogelijk kleuren te gaan zoeken in de natuur, waar je mee kan verven. De bloemen van de paardenbloem bijvoorbeeld, of vlierbessen en frambozen. De bast van de walnoot geeft flinke zwarte kleur (pas op met kleren!) en verse wilgentenen kunnen groen-gelig kleuren.

Maak een mooie expositie met al die natuur-schilderijen!

Bootjes maken

Met eenvoudige natuurlijke materialen zijn bootjes te bouwen. Laat kinderen hun fantasie gebruiken met rietstengels, bladeren en boomschors. Met behulp van kurken en saté-stokjes kun je gemakkelijk drijvers maken en hiertussen allerlei materialen bevestigen of prikken. Kinderen zijn zelf heel vindingrijk en zullen van hun eenmaal gemaakte bootje al snel een nog sneller, mooier en groter exemplaar willen maken. Genoeg voor uren speelplezier! Heb je geen waterpartij op je speeltuin? Een grote tobbe of metselkuip gevuld met water voldoet ook!

Hieronder staan een paar voorbeelden.

Klein bootje van walnoten

Splijt voorzichtig een walnoot. Haal de inhoud eruit en knip van stevig papier een voordek en een zeil. Plak het voordek vast en zet het prikkertje er door heen. Dan het zeil er op zetten en ...varen maar.

Hulpmiddelen: walnoten; papier; lijm; cocktailprikkertjes/satéstokjes.

Klein houten vlot

Zoek een paar takken van gelijke dikte. Zaag uit deze takken de balken voor het vlot. Let op dat ze allemaal ongeveer even dik zijn. Leg de balkjes naast elkaar, zodat je kunt meten hoe breed het vlot wordt. Zaag nu een balkje af dat even breed is als het vlot. Zaag het vervolgens in de lengte door tot twee half ronde takken (of neem twee gelijke takjes. Leg ze plat dwars op de balken van het vlot en maak ze daaraan vast. Je kunt ze vastspijkeren, maar ook met touw of lijm aan elkaar maken.

Snijd nu de mast en de twee takken waaraan het zeil vastzit. Bind de twee zeiltakken vast aan de mast met wat touw. Je kunt een klein lapje stof of een stuk van een plastic tas als zeil gebruiken. Snijd aan de onderkant van de mast een stompe punt. Boor bovenin de mast een klein gaatje, waarin een lucifer past. Daar kun je het vlaggetje aan vastplakken. Klem de mast tussen twee balken van je vlot.

Hulpmiddelen: takken ø 1-2 cm; dun touw; lapje stof of stuk van een plastic tas

Tip: een makkelijkere constructie voor jongere kinderen is om het vlot te bouwen met verse rietstengels en satéprikkers, met kurken als drijvers.

Vrachtschepen

Voor een vrachtschip (model: duwbak) heb je een houten plankje nodig van ca. 7 cm breed en 18 mm dik. Teken de juiste vorm van je bootje eerst op een stukje stevig papier. Vouw het eerst in de lengte dubbel, teken de ene helft van het bootje en knip die uit. Vouw het papier open en knip het eventueel een beetje bij. Leg het papier op het hout en trek de omtrek over op het hout. Zaag de bootjes uit. Je kunt de boot ook nog een verdieping geven. Als je een aantal bootjes aan elkaar vast wilt maken, boor je aan de voor- en achterkant een gaatje. Steek een koordje met een beetje lijm in de gaatjes en zet het vast door er een stukje lucifer in te timmeren. Snijd het overtollige stukje lucifer af. Voor een kajuit/ stuurhut gebruik je een blokje hout, dat je op je schip plakt.

Hulpmiddelen: plankje hout van ca 18 mm dik en 7cm breed; koordje; 'vracht' en blokje hout

Watermolentje maken

Het is leuk om met water te spelen en een watermolentje te maken in een stukje ondiep water. Zorg wel dat je water uitzoekt dat ook stroomt (bv vanuit een pomp op de speeltuin). Stroomt het water namelijk niet, dan draait het molentje niet.

Bind twee plankjes met touw of ijzerdraad aan een stok zodat ze een X vormen. Zorg dat de planken goed vast zitten. Steek twee gevorkte takken in de bodem van de sloot/watergoot. Zet ze een klein stukje uit elkaar zodat de tak op de vorken gelegd kan worden en het molentje daartussen hangt. Zorg dat de planken met de punten een klein stukje in het water hangen. Als de sloot enige stroming heeft dan gaat het molentje draaien.

Hulpmiddelen: twee gevorkte takken; een stok; twee kleine planken; een stukje touw of ijzerdraad

Muziek maken

Kinderen maken graag geluid en daar valt prima een muzikaal geheel van te maken! Laat de kinderen op zoek gaan naar van alles dat muziek of geluid maakt in de speeltuin. Denk aan stokken die je tegen elkaar tikt of tegen boomstammen, prullenbakken of stenen, stenen op elkaar tikken, ritselende takken of blaadjes. Natuurlijk mag stemgeluid er ook bij. Laat de kinderen zoveel mogelijk natuur-geluiden verzinnen om te laten horen. Denk maar aan: vogelgefluit; wind en storm, piepmuisjes, stampend paard, zoemende bijen.

Gaat het lukken om er een mooi orkest van te maken? Laat een van de kinderen dirigent zijn. Een dirigentenstokje is vast te vinden in de speeltuin!

Geurzakjes

Met kruiden kun je heerlijk geurende kruidenzakjes maken. De meest bekende voorbeelden zijn de lavendelzakjes. Met behulp van naald en draad of een naaimachine (ook heel leuk om de kinderen eens kennis mee te laten maken!) maak je van een oud laken mooie zakjes. Je kunt kiezen voor een bedrukte stof, maar het is ook heel leuk om de kinderen de zakjes zelf te laten versieren. Bijvoorbeeld met textielverf.

Een alternatief is om uit mooie stofjes de kinderen een groot rondje (doorsnee zo'n 15 cm) te laten knippen, dat ze kunnen dichtbinden met een touwtje of een mooie gekleurde veter.

Vul de zakjes met verse (lavendel) of gedroogde kruiden bijvoorbeeld: citroenverbena, citroenkruid, hysop, bergamotplant, marjolein, rozemarijn, salie, tijm en munt.

Beesten in je speeltuin

Kinderen zijn vaak gefascineerd door kleine beestjes en meestal ook gemotiveerd om goed voor ze te zorgen. Kleine beestjes als insecten en bodemdiertjes zijn bovendien erg nuttig in de tuin, dus het is de moeite waard om het zo prettig mogelijk voor ze te maken. Samen met kinderen kun je allerlei dierenverblijven maken voor beestjes. Enkele voorbeelden:

Vlinderkast

Een vlinderkast lijkt op een vogelhuisje, maar heeft verticale invliegopeningen in plaats van een rond invlieggat. De sleuven lijken wel op een brievenbus! Vlinders (zoals de Citroenvlinder en de gehakelde aurelia) kunnen in deze kasten overwinteren of schuilen voor de regen. Je kunt vlinderkasten kant-en-klaar kopen, maar natuurlijk kunnen ze -net als vogelnestkastjes- zelf worden gemaakt. Zorg dat je een tak in het kastje plaatst, waar ze op kunnen zitten of kruipen.

Wat heb je nodig:

- 4 houten plaatjes van ongeveer 20 x 30 cm (voor de wanden van het kastje)
- 1 houten plaatje van 20 x 20 cm (voor de bodem)
- 1 houten plaatje van 25 x 25 cm (voor het dak)
- Figuurzaag, hamer en spijkertjes
- Boor

Werkwijze

Boor in een van de wanden drie gaten naast elkaar die het begin van de gleuven worden. Zaag met behulp van de figuurzaag de drie verticale sleuven uit (1 cm breed en tien cm lang). Bevestig de vier wanden aan elkaar met de spijkertjes. Timmer de bodem er aan vast. Maak het dak erop en laat het aan de voor- en zijkanten uitsteken. De achterkant van het dak loopt gelijk met de achterwand. Laat de kinderen hun vlinderkast (of bijenkast of vogelhuisje) mooi versieren, door het huisje te verven of te beplakken.

Tip 1:

Wil je de kastjes buiten laten hangen in weer en wind? Gebruik dan geen MDF want dit trekt krom en zuigt water op. Geef het kastje een laklaag zodat het weersbestendig wordt. En vlinders vinden het helemaal niet erg als het kastje in mooie kleuren wordt geschilderd.

Tip 2:

Deze werkbeschrijving kun je ook gebruiken voor een vogelnestkastje! Maak dan geen sleuven in de voorkant, maar een rond invlieggat bovenin. De doorsnee hangt af van het soort vogeltje dat erin mag nestelen:

- 25-28 mm pimpelmees, zwarte mees, glanskop, matkop
- 30-32 mm koolmees, kuifmees, boomklever, bonte vliegenvanger, zwarte mees, pimpelmees
- 34-35 mm huismus, koolmees, boomklever, bonte vliegenvanger
- 40 mm ringmus
- 45 mm spreuuw
- 30 x 50 mm gekraagde roodstaart

Bijenhotel

Sommige wilde bijensoorten zoeken graag een beschut plekje op om hun eitjes te leggen en maken in allerlei kleine openingen hun holletje. Ze leggen daar hun eitjes in en metselen ze dan dicht. Met een bijenhotel zorg je voor kant en klare holletjes.

Enkele voorbeelden (je verzint er zelf vast meer): een bloempot, blikje of stuk afgedankte regenpijp gevuld met rietstengels, bamboestokjes of andere holle stengels (vlier, vlinderstruik), ophangen aan een boom; dikke schijven van een boomstam waar je gaatjes van verschillende dikten in boort. Vul een houten groentekistje met allerlei rijk materiaal, zoals bakstenen met gaten; houtblokken met gaatjes geboord; riet, bamboe. Ziet er vaak kunstig uit in de tuin. Al deze onderdelen zijn natuurlijk ook te verwerken in een grote wildebeestjes-muur (zie verder). De locatie van je hotel: op een zonnige plek, niet op de overheersende windrichting vanwege invallende regen. Insecten kunnen vrij kieskeurig zijn, dus je vergroot de slagingskans door meerdere hotels te bouwen en die op verschillende plekken op te hangen!

Werkwijze voor een stuk regenpijp

- Pak een bundel riet en knip deze in stukken van ongeveer twintig centimeter;
- Leg een ring regenpijp (doorsnee 10 cm, 4 cm breed) op tafel en steek de ring helemaal vol met de afgeknipte stukken riet;
- Zet de ring als deze goed vol is rechtop en maak de rietbundel vlak door een paar keer op de tafel te tikken met de bundel;
- Bind aan een kant van de ring de bundel riet goed vast zodat het riet bij elkaar blijft. Schuif de ring naar het uiteinde en bind om het andere eind van het riet een touw;
- Knip de uitstekende stukken riet van de ene kant zoveel mogelijk af tot gelijke lengte;
- Doe in het midden een langer stuk touw met een lus aan het uiteinde waarmee de ring met rietbundel in de boom kan hangen;
- Hang het bijenhotel op een windstille en zonnige plek in de boom. Bijen zullen er hun holletje in vinden, maar misschien zijn er nog meer beestjes die er een plekje vinden. Wacht maar af!

Oorwormenpotje

Kom je ze weleens tegen? Van die kleine kriebelbeestjes in je tuin? Til maar eens een tegel of bloempot op! Bijna zeker dat je ze vindt: pissebedden, oorwormen, duizendpoten... Het zijn hele nuttige dieren. Ze eten namelijk de bladeren en dode takken op!

Samen met kinderen kun je oorwormpotjes maken om op te hangen in de speeltuin. De oorwormpotjes hang je op plekken waar veel luizen zitten en waar je geen luizen wilt hebben, zoals bijvoorbeeld rozen of fruitbomen. Oorwormen zijn namelijk dol op luizen!

Hulpmiddelen: bloempotje; stro; stevig draad

Werkwijze

Bind een stuk draad om het stro. Bind het stevig vast. Zorg dat het stro lang genoeg is. Vouw het stro dubbel. Doe het touwtje door het gat van de bloempot en klaar is je oorwormenpotje! Hang het onder een struik of boom. De oorwormen zullen je dankbaar zijn!

Een **lieveheersbeestjespot** is net zoiets. Ook lieveheersbeestjes zijn echte luizeneters; niet alleen de kevers zelf eten ze maar ook hun larven. Ze eten er wel 100 per dag. Veel kinderen zijn erg gefascineerd door deze mooie kevers met hun stippen. De lieveheersbeestjes worden gezien als gelukszoekers. Genoeg reden om een mooie schuilgelegenheid te maken voor ze! In oktober beginnen de kevers een overwinteringsplek te zoeken. Een droge, vorstvrije plek is voldoende. Er zijn prachtige keramieken potten op de markt, maar zelf maken kan ook prima. Zet een pot niet te hoog weg in de tuin en begin met wat takjes van een luisrijke plant erin te stoppen: lieveheersbeestjes zullen deze gedekte tafel snel genoeg zelf vinden! Andere namen voor een lieveheersbeestje: zonnekever, zonnekoekje, mariakever, hemelskoetje, oliebestje, kapoentje en gelukskever.

Hommelpot maken

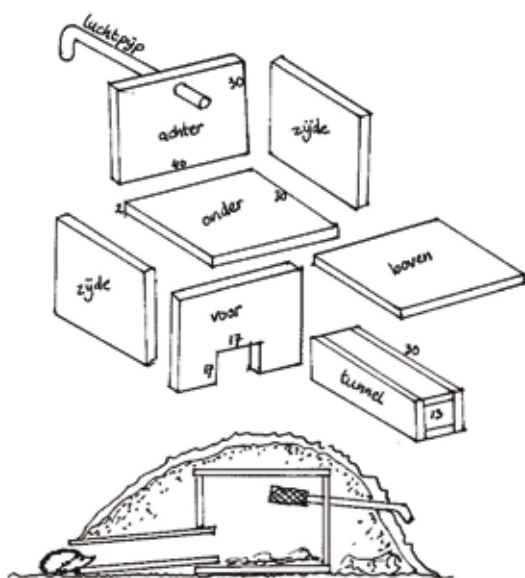
Hommels vinden niet meer zo makkelijk nestgelegenheid. Je kan ze een handje helpen! Graaf een bloempot in de tuin in, ondersteboven. Maak het gat net iets dieper dan de pot is. Leg op de bodem wat kippengaas en vul de bloempot bijna geheel met vulmateriaal zoals zaagsel, hooi of kapok. Zet nu de bloempot omgekeerd op het gaas, de bodem komt ongeveer gelijk aan het grondoppervlak. Maak nog een dak boven de pot door een plankje of dakpan op vier blokjes of stenen ruim over het gat te plaatsen. De hommeling zal in het vroege voorjaar een plek gaan zoeken om haar eitjes te leggen. Hou je hommelpot in de gaten. Bij veel vliegactiviteit heb je huurders! Aan het einde van het jaar, als er geen vliegactiviteit meer is, kun je de pot voorzichtig optillen. Je kan dan resten vinden van de wascellen van de hommels en misschien nog wel een of twee overwinterende koninginnen. Gauw de pot terugzetten en met rust laten voor het volgende seizoen!

Egelburcht bouwen

Egels overwinteren in de rommelhoekjes van tuinen, maar egels hebben het in toenemende mate moeilijk. Veel tuinen zijn al veel te netjes of te versteend voor deze nuttige scharrelaars. Egels eten bijvoorbeeld veel slakken!. Ook hier geldt weer: biedt gelegenheid voor ze en met een beetje geluk komen de egels vanzelf naar je speelplek.

Een goede egelburcht is niet toegankelijk voor katten vanwege de lange toegangsbuis, is geventileerd, van binnen droog en bedekt met bladafval en takjes om lekker in weg te kruipen. Een flinke opening gemaakt met oude bakstenen en afgedekt met een plank of dakpan en bedekt met aarde voldoet prima. Denk wel om ventilatie!

Of gebruik onderstaande werktekening!

Materiaal: ongeveer hout of watervast multiplex, minstens 12 mm dik. Op deze werktekening zijn alle planken 20 mm dik. Het hout mag in geen geval behandeld zijn, omdat deze producten zeer giftig zijn! Timmer het dak niet vast, aangezien je de egelburcht nadat het bewoond is geweest in het voorjaar even uitmest. Gebruik in geen geval schoonmaakproducten!

De ventilatiebuis kan recht zijn of krom. Als de buitenopening maar naar beneden gericht is anders regent het binnen. Om te vermijden dat de egel bladeren in de buis duwt, dek je deze binnen in de egelburcht af met een gaasje. Bedek de egelburcht met zand, takken en of bladeren. Met een plastic zeil tussen dak en grond zal het huis veel langer mee gaan. Egels hebben zachte voetkussens. Bedek de bodem van de egelburcht daarom met een beetje grond en of zaagsel. Plaats de egelburcht niet met de opening naar het noorden of noordoosten om koude tocht te vermijden.

Wildebessiesmuur

In een wildebessiesmuur combineer je in feite een stapelmuur met allerlei dierenverblijven, zoals in het hoofdstuk 'Bouwen in je speeltuin' staat. Door slim stapelen met voldoende ruimte voor schuilgelegenheid biedt je een optimale plek voor insecten en bodemdierjes. Bij de start van een wildebessiesmuur kun je ook nog een egelburcht inplannen, als je weet of vermoedt dat er egels in de buurt van je speeltuin rondscharrelen. Bouw zo'n muur wel in een wat rustiger hoek van je speeltuin, want egels houden er niet van te veel gestoord te worden.

Voor insecten op zoek naar woonruimte is het belangrijk dat de wildebessiesmuur goed op de zon ligt.

Combineer een wildebessiesmuur met plantgoed tussen de stenen. Geschikte soorten zijn bijvoorbeeld tijm en sedum. Deze soorten lokken met hun bloemen vanzelf insecten naar de beestjesmuur!

Tuinieren in je eigen speeltuin

De smaak van een zelf gekweekt tomaatje of een toastje met zelf gekweekte tuinkers valt niet te overtreffen! Kinderen kunnen reuze trots zijn op groenten die ze zelf hebben gekweekt, gezaaid, verzorgd en zelf geoogst. En de bloemen zien bloeien die je zelf geplant of gezaaid hebt, is een genot! Ook in een speeltuin is daar plek voor. Niet om een uitgebreide moestuin te beginnen, maar kleine hoekjes zijn altijd wel beschikbaar. Het idee van een vierkantemetertuin spreekt ook aan: op een kleine oppervlakte toch veel verschillende gewassen telen. In dit hoofdstuk allerlei kleurrijke en smakelijke suggesties, ook voor wie nog geen hele groene vingers heeft!

Bloembollen

Echte voorjaarsbodes zijn natuurlijk de bollen: narcisjes, tulpjes, hyacinten, krokus, blauwe druif en anemoon. Ze geven mooie kleuren zo vroeg in het voorjaar. En sommige ruiken heel lekker! Veel voorjaarsbloeiërs trekken bovendien al snel insecten zoals hommels aan. Dan heb je meteen meer leven in de tuin!

Bollen moeten echter al in het najaar de grond in. Kwestie van plannen dus! Bloembollen hoeven niet zo duur te zijn. Neem de wat kleinere soorten. Die passen meestal beter in een natuurlijke tuin dan enorme lange tulpen!

Besprek met de kinderen op je speeltuin wat een geschikte plek is. Bloembollen moeten ongestoord kunnen groeien, licht krijgen en goed opvallen. Plan een bollenplantactiviteit ergens in de herfst, maar voor begin december. Maak de grond wat los met een tuinharkje en maak kuiltjes voor de bollen. Lees de verpakking goed wat betreft afstand en diepte! Meestal plant je bollen twee keer zo diep als de bol dik is. Denk erom dat de bollen niet ondersteboven in de grond gaan. Vraag de kinderen of ze het verschil zien!

Omdat de voorjaarsbloeiërs zo vroeg bloeien als er nog weinig blad aan bomen zit en planten nog niet zo groot zijn, zet je de bollen op de plekken waar het in het voorjaar nog kaal is.

Er zijn trouwens ook zomer- en herfstbloeiërs die je kan planten in de tuin. Wie een binnenruimte heeft op de speelplek, kan ook potten met bolletjes binnen zetten. Neem verschillende soorten en laat de kinderen ze verzorgen. Uitgebloeide bolletjes kun je later weer in de tuin planten. Meestal slaan die wel aan! Wacht dan tot alle loof ook is verdord en leg de bollen tot de herfst op een donkere, droge plek weg. Bloempotten met bollen kunnen natuurlijk ook buiten staan. Gebruik dan een niet te kleine pot vanwege uitdroging en mogelijke bevriezing.

Groenten en de vierkante meter-tuin

Niets is natuurlijk lekkerder dan je eigen groenten kweken en opeten. Als er ruimte voor is op je speeltuin is het wel de moeite waard om dit op te pakken. Veel handige tips om er mee te beginnen vind je op de volgende websites: www.onzemoestuin.nl en www.vierkantemetertuin.nl. Ook in de boekenlijst volop tips voor boeken over tuinieren. De meest smakelijke zijn die van Meester Bert!

Er zijn ook kant en klare “vierkantemetertuintjes” te koop. Dit bestaat uit een houten bak van een meter bij een meter met een aantal dwarslatten waardoor er 16 verschillende vakjes ontstaan waarin je verschillende plantjes kunt poten.

Kijk eens op www.onzevierkantemetertuin.nl

Een vierkantemeter-tuin vraagt relatief het minste oppervlakte, met behulp van vier lange latten (100x20 cm), richt je zo een tuintje in met 16 vakken voor gewassen. Bij winkels als Boerenbond en Welkoop zijn ze kant-en-klaar verkrijgbaar. Een beetje handige medewerk(st)er timmert er zelf één.

Begin met simpele gewassen, die makkelijk succes leveren en lekker zijn! Radijsjes, tuinkers, wortel en tomaat zijn echte toppers. In de zon je eigen toastje, besmeerd met honing en versgeogste tuinkers opeten is een feestje!

Varianten op een vierkante metertuin zijn bijvoorbeeld: de soeptuin met groenten die in de soep kunnen en de pizzatuin voor de lekkerste pizza's met basilicum, uien en tomaatjes. Dit soort tuintjes hoeft helemaal niet groot te zijn.

Ook leuk als klimmer langs een hekwerk: pompoenen zaaien. Je kan kiezen voor de oogstbare soorten of juist voor de reuzepompoenen. Rond Halloween heerlijke pompoensoep eten en ondertussen uitgeholde pompoenen met een masker erin maken. Kinderen in de record-leeftijd, rond de acht jaar, doen graag mee aan een wedstrijd wie de grootste pompoen kan kweken. Denk wel aan de tijd die je nodig hebt. Pompoenen zaai je in mei. De oogst ligt pas vanaf augustus. Die tijd moet wel te overzien zijn voor kinderen! En bedenk of groenten wel passen op je speelplek. Heb je ruimte, is er voldoende toezicht en kunnen er geen honden of katten tussen de groenten komen.

Plukbloemen

Sommige planten maken bloemen met schitterende kleuren en een heerlijke geur. Dat doen ze niet voor niets. Ze lokken er insecten mee. Vlinders en bijen landen in die prachtige bloemen en zuigen nectar op. Terwijl ze dat doen blijft er ook stuifmeel aan hun lijfje plakken. Dat nemen ze weer mee naar de volgende bloem. Op die manier worden de bloemen bevrucht. Ze maken dan zaden waaruit het volgende jaar nieuwe planten kunnen groeien. Een aantal van ruik- en plukbloemen om zelf te zaaien/planten zijn:

Cosmea

Deze plant kan wel een meter hoog worden en maakt grote rode, roze en witte bloemen. Vlinders zijn er gek op. Van deze plant kun je doorplukken: er zullen steeds nieuwe bloemen aan komen. De plant kan namelijk maanden achter elkaar bloeien tot in september.

Oost-Indische Kers

Deze plant kun je bijna helemaal opeten. De bladeren, de bloemen en zelfs de zaden. Ze smaken een beetje peperig. De bloemen zijn fel geel, oranje of rood. Meng ze bijvoorbeeld eens door een salade. Dat staat vrolijk tussen al die groene blaadjes en is nog lekker ook. Je kunt de bloemen trouwens ook frituren! Zaaï Oost-Indische kers bij een hekje of zelfgebouwde stelling. De plant klimt er dan tegenop, soms wel meters hoog. Er is ook een niet-rankende soort Oost-Indische kers, die prachtige bloeiende bolvormige planten maakt.

Goudsbloem

De bloemen van deze plant hebben een felle, geel tot oranje kleur. Ze staan prachtig in een vaas. Ook een plant om flink van door te plukken! Zo kan hij maanden achter elkaar bloeien. De bloemen zijn eetbaar, net als Oost-Indische kers. Je kunt er thee van trekken en er zelfs verf van maken! Verf van goudsbloemen heeft een zachtgele kleur. En heb je wel eens gehoord van Calendulazalf? Daar zitten ook goudsbloemen in!

Zonnebloem

Met zijn grote gele bloem volgt een zonnebloem altijd de zon. Hij groeit bovendien razendsnel en kan meters hoog worden. Het wereldrecord staat op meer dan zeven meter. Leuk voor opkweekwedstrijdjes in de speeltuin! Van de zonnebloempitten wordt zonnebloemolie gemaakt. Vogels zijn gek op de pitten, maar misschien vind je ze zelf ook wel lekker. Als je de pitten zo van de bloem kunt vegen zijn ze rijp.

Lathyrus

Deze plant wordt ook wel pronkerwt genoemd. Na de bloei maakt hij net als de erwt peultjes waar de zaden in zitten. De bloemen zijn heel mooi en ruiken heerlijk. Je kunt er prachtige boeketten van maken voor in huis. Zaai lathyrus, net als de Oost-Indische kers, bijvoorbeeld bij een hek. De plant zal er tegenop klimmen en kan dan een paar meter hoog worden.

Nog meer planten en bloemen die lekker ruiken

- Engelentrompet (Brugmansia)
- Grasanjer (Dianthus Plumarius)
- Koningslelie (Lilium Regale)
- Kerrieplant (Helichrysum Italicum)
- Wilde kamperfoelie (Lonicera Periclimenum)
- Chocolade Cosmos (Cosmos Atrosanquinea 'Chocolate')
- Dropplant (Agastache foeniculum)

Bonenhut

Bonenplanten hebben meestal stokken nodig om langs te groeien. Dat valt prima te combineren met een simpele hut! Koop zeven bonenstokken of lange bamboe stokken of gebruik lange wilgentenen. Zet ze in een cirkel stevig in de grond. Verbind de stokken met dwarsstokken en maak deze met touw vast. Maak de grond rondom de stokken los. Zaai begin mei om iedere stok vijf pronkbonen en groeien maar! Je kan ook Oost-Indische kers hiervoor gebruiken. Kan je met de kinderen de bloemen in een salade verwerken. Of gebruik pronkerwten, die heerlijk ruiken voor een geurende hut. Een combinatie van allerlei soorten bonen is ook leuk. Er zijn bonen met prachtige kleurencombinaties. Zoek ze bij de 'vergeten groenten' in het zadenrek!

Vlindertuin

Om vlinders naar de speeltuin te lokken is het handig een aantal bloemen of planten of struiken te planten die geliefd zijn bij vlinders. Om zo'n vlindertuin te maken hoef je niet direct de hele speeltuin om te spitten of aan te passen. Je kunt een vlinderstruik planten en dan zul je zien dat hier in augustus heel veel vlinders op af zullen komen. Maar er zijn nog meer tips voor degenen die ook op andere momenten vlinders willen lokken. In de tuin moeten eigenlijk ook planten staan die rupsen lekker vinden. Met bijvoorbeeld brandnetels in een vergeten, zonnig hoekje van de speeltuin zorg je voor goede rupsenplanten (waardplanten). De rupsen van de kleine vos, dagpauwoog, gehakelde aurelia, atalanta en landkaartje leven namelijk van de brandnetel. Op deze manier zul je niet alleen vlinders, maar misschien ook wel eitjes, poppen en rupsen vinden! Is er in jullie speeltuin ook plaats voor nieuwe planten, dan volgt hier een lijstje met planten met veel nectar. En als je alle tien de planten neerzet, dan weet je zeker dat je van vroeg in het voorjaar tot in de herfst voedsel voor vlinders in je tuin hebt. Het is daarbij belangrijk dat je de planten op een zonnige plek, een beetje uit de wind neerzet.

Top 10 planten met veel nectar voor vlinders

- Vlinderstruik (Buddleja davidii)
- IJzerhard (Verbena officinalis)
- Beemdkroon (Knautia arvensis)
- Damastbloem (Hesperis matronalis)
- Hemelsleutel (Sedum telephium)
- Herfstaster (Aster ageratoides)
- Koninginnenkruid (Eupatorium cannabinum)
- Lavendel (Lavendula)
- Vaste muurbloem (Erysimum cheiri)
- Enkelbloemige afrikaantjes (Tagetus)

De smaak te pakken gekregen voor vlinderrijke plekken?

Surf naar www.vlinderstichting.nl voor meer tips voor een vlinderrijke omgeving!

Kruidentuin

Een kruidentuintje kun je overal aanleggen. Dit kan in bakken en potten, in een hoek van de speeltuin door er een aantal stoeptegels uit te halen of door er een plekje voor vrij te maken in een echte tuin. Mogelijkheden genoeg!

Een 'tuintje' kun je inzaaien met zaadjes van verschillende kruidenplanten. Kinderen kunnen dan zien hoe de planten groeien en de plantjes kunnen als ze groot genoeg zijn ook buiten worden uitgeplant in de tuin of in bakken. Zet bij iedere plant een stokje waarop je de naam van het kruid schrijft. Dit kan heel makkelijk met een ijsstokje en een watervaste stift.

Dus aan de slag met zelf zaaien, zelf zien groeien, zelf oogsten en zelf eten. Ga daarbij uit van de kruiden die je wilt gaan gebruiken in bepaalde recepten. De volgende kruiden zijn in ieder geval geschikt:

- Dille
- Komkommerkruid
- Koriander
- Peterselie
- Basilicum
- Bieslook
- Oregano
- Rozemarijn
- Munt

Zaai op 0,5 tot 1 cm diepte in zaakistjes of potjes en zet die op een lichte plek waar het 18 tot 20°C is. Binnen op de vensterbank. Plant de scheutjes eind mei op een zonnig plaatsje in de tuin, een bak of in grote potten, op voldoende afstand van elkaar.

Tips:

- in tuincentra vind je speciale potjes om in te zaaien, maar je kunt ook yoghurtpotjes of lege bakjes van champignons of margarine gebruiken!
- Geef kruiden altijd een plaatsje in de zon en pluk ze zo kort mogelijk voor het gebruik.
- Snoei kruidenplanten, ook wanneer ze bloeien, gerust eens flink terug. Hierop reageren ze door opnieuw jonge scheuten en bladeren te produceren.
- Kruiden vragen niet veel bemesting. Zorg wel voor een goede afwatering. Natte potgrond is uit den boze.

Is er een beeld beschikbaar van de kruidenplantjes?

Bouwen aan je eigen speeltuin

Aan een groenere, natuurlijk ingerichte speeltuin valt altijd wel iets te onderhouden en bouwen. Snoeiwerk, tuinieren en nieuwe onderdelen. Veel activiteiten zijn prima samen met kinderen te ondernemen. Het levert plezier op om er samen aan te werken. De speeltuin wordt nog mooier en kinderen leren zorg te hebben voor hun directe (speel-)omgeving.

Takkensofa

Iedere speeltuin heeft zitplekken voor kinderen en ouders. Zitplekken zijn prima zelf te maken met snoeiafval uit eigen speeltuin. Een takkensofa zit bovendien lekker en kan in elke gewenste vorm worden gemaakt. Begin met een eenvoudige vorm! Een takkensofa leent zich goed om als boombank aan te leggen rondom een goede schaduwboom op de speeltuin. Het is een prima manier om snoeihout te verwerken, het biedt schuilgelegenheid aan muizen en insecten en het ziet er uitnodigend uit.

Gebruik voor de achterste staanders van de bank dikke stammen van 120 cm lang. Sla deze voor een derde in de grond. Houtsoort kan van alles zijn. Als de sofa jaren blijft staan, dan is er voorkeur voor hardere houtsoorten als eik, acacia of tamme kastanje. De staanders aan de voorzijde zijn ongeveer 65 cm lang en die worden ook voor een derde deel in de grond geslagen. De zithoogte wordt dan ongeveer 45 cm. Zet alle staanders zo'n 30-50 cm uit elkaar.

Tussen de staanders van de voor- en achterzijde worden hazelaartwijgen gevlochten. Eventueel kun je ook wilgentwijgen of langere niet te dikke snoeistammen gebruiken. Als de voor- en achterzijde staan, ga je de tussenruimte opvullen met snoeihout. Het is handig om bundels van twijgen te maken, die even lang zijn. Bindt ze aan elkaar met wat jutetouw. Hoe rechter je het knipt des te meer hout kun je erin kwijt. Meest ideaal is snoeihout van een linde te gebruiken. Zeer geschikt als zachte bovenlaag van de zitbank. Jaarlijks de takkensofa een beetje bijvullen met vers snoeihout!

Wilgentenenhutten

Huttenbouwen is een geliefde bezigheid van veel kinderen. Als er eenmaal hutten staan op een speelplek, krijgen ze allerlei functies in het kinderspel. Wilgentenen zijn zeer geschikt materiaal om eindeloos hutten mee te bouwen. Wilg is een houtsoort die snel groeit. De tenen zijn makkelijk buigbaar en hebben fraaie kleuren geel-groen-roodachtig. Het leuke van een wilgentenen hut is dat de hut in de loop van het jaar helemaal dicht kan groeien en dan een prachtige groene schuilplek vormt om je in te verstoppert of eigen fantasiespellen te doen. Het planten van een wilgentenen hut is bovendien makkelijk en slaagt vrijwel altijd. In het winterseizoen is het bijna altijd mogelijk om kosteloos wilgentenen te krijgen van boeren, natuurbeheerders of vrijwillige knotgroepen die wilgen knotten. Het knotseizoen loopt van eind oktober tot begin maart. Leg tijdig contact met de knotters!

Maak samen met kinderen een ontwerp voor de wilgenconstructie: ronde hutjes, tunnels, gekoppelde hutten, puntdak of juist rond.

Gebruik voor de staanders tenen met een doorsnee van vijf of meer cm, lengte hangt af van je ontwerp. Bedenk wel dat de tenen nog zo'n 60 cm in de grond moeten! Om de tenen in de grond te zetten kun je een grondboor gebruiken of een smalle geul

graven. Stamp de aarde rondom de palen goed en stevig aan, geef een flinke plens water. Als de hut een puntig dak moet krijgen, zet dan alle tenen schuin naar binnen. Bij ronde koepeldaken gebruik je soepele tenen die je bovenaan ombuigt. Bind voor de stevigheid tenen goed aan elkaar, bij voorkeur met een natuurlijk ogend touw. Check even of er geen uitstekende delen of scherpe uitsteeksels aan je hut zitten. Omdat een wilgentenen hut een tijdelijke constructie is, valt deze niet onder de speeltoestellenkeuring, maar de constructie moet natuurlijk wel veilig zijn.

Als het skelet van de hut staat, kan het nog afgewerkt worden met vlechtwerk van dunne wilgentenen alhoewel dat meestal snel bezwijkt onder speeldruk. Of laat de hut bijvoorbeeld begroeien met klimplanten. Let op welke plantensoort je daarvoor gebruikt. Een wilgentenen hut vraagt wel jaarlijks snoeionderhoud. De hut een paar jaar door laten groeien betekent dat ie topzwaar kan worden of geheel uit zijn verband gaat.

Schermen

Als afscherming van een rommelplek, als schermen om je achter te verstoppen, als afrastering van een stel vuilcontainers. Wilgentenenschermen kennen veel toepassingen. En ze zijn heel makkelijk zelf te maken! De verticale staanders lopen gemakkelijk weer uit en de uitlopers snoei je eens per jaar om ze weer door het scherm te vlechten. Wil je geen uitlopers, gebruik dan staanders van kastanjehout! Dit is wel een klus om met de grotere en sterke kinderen te doen, want het vlechtwerk vraagt wel enige kracht! Voor de staanders gebruik je dikke wilgentenen, ongeveer vier tot zes cm dik. Deze zet je 50-60 cm in de grond, op een onderlinge afstand van 30-40 cm. Het is handig om de gaten voor de staanders met een grondboor te boren. Voor het vlechtwerk gebruik je dunnere tenen, liefst zo recht en lang mogelijk. Doorsnee ongeveer een vingerdikte. Je kan kiezen om steeds om elke staander te vlechten, of om de twee staanders. En daarnaast kun je kiezen of je elke nieuwe vlechtlaag precies laat verspringen, of dat je dat per twee of drie doet geheel afhankelijk van je persoonlijke voorkeur. Bouw de laagjes zo gelijkmatig mogelijk op, dus let op waar het dikkere einde van een wilgenteen zit: wissel dat af. Aan het einde van het scherm knip je alle tenen netjes gelijk af met een goede takkenschaar.

Hulpmiddelen: wilgentenen (knotseizoen loopt van november-begin maart; leg tijdig contact met knotters uit de buurt of je tenen kan overnemen!); goede takkenschaar en snoeischaren; evt werkhandschoenen.

Takkenril

Een takkenril is eigenlijk een erg handige manier om snoeiafval te verwerken. Zet op regelmatige afstand palen (eik, acacia of tamme kastanje) in de grond, in twee rijen. Onderlinge afstand in de rij kan 70-90 cm zijn, tussen de rijen hangt het ervan af hoe dik je de takkenril wilt maken. Zet de palen stevig in de grond (met behulp van een grondboor en palenhamer). Tussen de rijen palen kun je nu beginnen met het opvullen met snoeihout. De takkenril kan jarenlang van dienst zijn, want elk jaar als de takkenhoop een beetje ingeklonken is door het natuurlijke proces van verval, vul je de takkenril aan met nieuw snoeiafval. Een takkenril is een onmisbaar element in een natuurlijke(re) speeltuin: het is een perfecte schuilplaats voor insecten en kleine zoogdieren en brengt zo dus een hoop leven in de tuin en bovendien bied je nuttige beesten (bv natuurlijke bestrijders) een woonplek.

Stapelmuurtjes

Stapelmuurtjes zijn muurtjes van allerlei soorten stenen en andere –vaak stenige– materialen. Ze hebben verschillende functies. Soms gebruik je een stapelmuur als grondkering, tussen een hoger en een lager gelegen stuk grond. Soms is een stapelmuur de afscheiding tussen twee soorten tuinen of een pad en een border. Een stapelmuur kan ook gebouwd worden als een soort beestjesmuur, op een plek in je speeltuin waar je graag een educatieve plek wilt inrichten.

Het leuke van een stapelmuur is dat het weinig hoeft te kosten, want het gaat vaak om restmateriaal stenen: misbaksel, overgebleven dakpannen en gebroken stoeptegels maar ook wel boomstammetjes. Door handig stapelen, creëer je in een stapelmuur allerlei holletjes en gaten, waar plantjes in gezet kunnen worden en/of insecten de kans hebben te schuilen of nesten te bouwen.

Ook leuk om bij de start van een stapelmuur al rekening te houden met een egelburcht (zie hoofdstuk over beesten)!

Enkele praktische tips bij het stapelen:

- Niet te hoog en niet te steil. Het beste is om de stapelmuur iets achterover hellend aan te leggen bij een grondkering. Met een beetje handige planning maak je de helling aan de zonzijde, plant er insectenvriendelijke gewassen op en lok zo bijen en vlinders naar je stapelmuur!
- Je kan je stapelmuur ook zo afwerken, dat je wat zitplekken creëert op de bovenrand. Hou dan een zithoogte aan van ongeveer 40 cm, af te werken met grote tegels.

Maquettes bouwen

Dorpjes bouwen en situaties naspelen. Dat kan ook op je eigen speelplek. Ben je eraan toe om eens te brainstormen met kinderen over een nieuwe natuurlijke(re) speelplek of herinrichting? Of misschien zomaar een leuke activiteit doen? Ga dan samen maquettes bouwen. Een geweldig hulpmiddel om kinderen te laten nadenken wat ze zelf zouden willen op een speelplek. Vaak kunnen kinderen met het juiste materiaal veel beter verwoorden welke ideeën ze hebben dan dat op te moeten schrijven op een stuk papier. Gebruik dan wel natuurlijk materiaal, zodat kinderen snel op het goede spoor zitten.

Stel, er is een groenstrook vrijgekomen die je wilt inrichten als natuurlijke speelplek. Ga samen met de kinderen maquettes bouwen waar zij hun ideeën in verwerken. Laat de kinderen in kleine groepjes werken (3-4 kinderen). Geef elke groep voldoende ruimte, een grote tafel of lekker buiten ergens in de zandbak bij voorkeur. Met zand is al snel een mooi landschapje te creëren. De aankleding, met speeltoestellen/ speel-aanleidingen; bloemen, planten, bomen, laat je maken van natuurlijk materiaal. Dit vraagt enige voorbereiding van de begeleiders, want dit moet van tevoren verzameld worden. Deels kan het ter plekke worden gezocht, maar om de kinderen goed op weg te helpen, moet er al een flinke voorraad uitdagend materiaal liggen.

Geschikte materialen zijn:

- Takjes (bij wijze van boomstammen)
- Steentjes/grint
- Kurken
- Stukjes conifeer verknipt (is al gauw een hele struik in je maquette!)
- Houtsnippers
- Boomschors
- Blaadjes
- Houten stokjes van ijsjes
- Bloemen
- Touw
- Noten en eikels
- Wilgenteentjes

Als je deze werkvorm wilt gebruiken als ideeënbron voor een nieuwe speelplek, zorg dan dat je goed verslag legt van dit proces. Loop zelf rond met een aantekenblok. Vraag kinderen naar hun overwegingen bij het bouwen en vraag door over achterliggende wensen. Nog beter is om te zorgen dat de beoogde ontwerper van de speelplek aanwezig is bij zo'n bouwsessie! Tijdens het bouwen van de maquettes ontstaan vaak de beste ideeën, soms terloops opgemerkt! Een goede ontwerper gebruikt dat!

Kunst op de speelplek

Met kunst en creativiteit is een speeltuin prima aan te kleden.

Denk bijvoorbeeld aan beschilderde totempalen: zet een rijtje dikke palen (doorsnee 10 cm) op verschillende afstanden van elkaar in grond, op een rijtje of een andere vorm. Met goede buitenverf laat je de kinderen de palen beschilderen. Het ziet er meteen vrolijk uit. Met een handige locatie voor de palen sla je twee vliegen in een klap. Je kunt een rijtje palen prima inzetten als afscheiding tussen twee speelplekjes, of tussen het looppad en een border of als speels scherm in de tuin. Zorg dat de palen voldoende ver in de grond zitten (minimaal 60 cm ingraven en goed aanstampen!) Je zult zien dat de palen vanzelf een rol gaan krijgen in het spel, als verstopplek of als buut-plek.

Met mozaïek is eindeloos te variëren: gebruik tegelstukjes die je met tegellijm vastzet en voeg het af. Voor buitengebruik is het wel belangrijk om hiervoor vloertegels te gebruiken. Die zijn dubbelgebakken (minder gevoelig voor vorstschade) en voegmiddel voor buitengebruik. Met mozaïek kun je bijvoorbeeld heel goed een stapelmuurtje verfraaien/ afwerken. Of laat kinderen ieder een eigen stoeptegels versieren met mozaïekstukjes. De stoeptegels kunnen verwerkt op een zitbank of langs een muurtje.

Stoeptegels lenen zich ook goed om te beschilderen. Met betonverf kan elk kind zijn haar eigen tegel beschilderen. Leg de tegels op een speelse schikking verspreid over een looppad. De entree ziet er meteen mooi uit. Zo kun je een soort 'walk of fame' maken.

Leembouw

Lekker kliederen met modder: bouw je eigen leembouwhut! Of verwerk leembouw tot een oven om je eigen pizza's of broodjes in te bakken!

Een hut is relatief eenvoudig te construeren maar het kost wel tijd: met een skelet van wilgentenen en veel aangestampte stroleem. Stroleem ontstaat door leem te verdunnen met water en te mengen met stro. In een groot soort bassin lekker aanstampen met blote voeten. Een feestje op zich. Een hut die zo gebouwd wordt, zal niet geheel waterdicht zijn en op den duur weer vervallen. Als tijdelijk project is het superleuk om te ondernemen.

Een eigen leemoven bouwen vereist inschakelen van deskundigen. Er is dan meer materiaal en tijd nodig. Het levert wel een geweldige oven op waar je vervolgens nog vele keren eigen gebakken broodjes kan maken!

Meewerken in je speeltuin

Een (natuurlijkere) speeltuin is natuurlijk in de eerste plaats bedoeld om in te spelen. Maar spelen in de zin van samen onderhouden, verfraaien en beheren kan ook! En er zijn volop werkzaamheden die in de speeltuin samen met kinderen kunnen worden aangepakt. Voor zover ze niet al ter sprake kwamen in de spelvormen, volgen hier nog een aantal echte kinderklussen. Maak van klussen als wekelijks opruimen een vanzelfsprekende activiteit.

Zelf snoeien

Wie een speelplek heeft waar ook bomen en struiken staan, ontkomt er niet aan om af en toe te moeten snoeien. Veel snoeiwerk is met enig beleid ook met kinderen uit te voeren. Een snoeischaar of takkenschaar is door kinderen vanaf een jaar of negen, tien prima te hanteren onder begeleiding. Zorg dat je goed weet welke bomen en struiken moeten worden gesnoeid, op welke manier en in welke tijd. Raadpleeg zo nodig een bevriende hovenier, de ontwerper van je speelplek of een goed tuinboek! Door samen te snoeien, leer je kinderen zorg te hebben voor hun eigen speelomgeving. Het snoeiafval is weer te verwerken tot nieuwe elementen in je speeltuin, zie hiervoor het hoofdstuk 'Bouwen aan je speeltuin'.

Maaien, knippen en hooien

Een natuurlijke omgeving kenmerkt zich natuurlijk door groei. Gras blijft doorgroeien zeker in de zomer. Bloemengraslandjes schieten de lucht in. Het riet langs je waterkant groeit weelderig door.

Met kinderen kun je prima maaiklussen oppakken en vaak vinden ze dat ook nog erg leuk. Het is natuurlijke het échte werk. Kinderen vanaf een jaar of acht kunnen al best omgaan met tuingereedschap, zoals een grasknipper, takkenschaar en snoeischaar. Geef ze een hark en een kruiwagen mee zodat het gemaaide ook direct kan worden afgevoerd. Bedenk met de kinderen wat een geschikte plek is om het maaisel neer te leggen. Een hoekje op je speeltuin kun je prima inrichten als 'afvalstraat': met een composthoop, takkenril en een hoop voor bladafval. Met grover maaisel van lang gras kun je ook een hut prima bekleden!

Schoonhouden van watergangen

Sommige speeltuinen liggen in waterrijk gebied en soms loopt er zelfs een watertje zoals sloot of beekje door de speeltuin. Deze watergangen moeten schoon blijven, zodat het water goed doorstroomt en vervuiling zich niet kan ophopen. Loop af en toe samen met de kinderen de watertjes langs. Met een groot schepnet haal je de meeste rommel er al uit. Natuurlijk afval kan naar de afvalstraat op je speeltuin.

De paden op...

Een natuurlijke speeltuin is meestal geen gladgestreken, superstrakke omgeving. Er groeit en bloeit van alles. Blaadjes vallen van de bomen. Er liggen sporen van vogels en andere beesten. Het is wel goed om geregeld met de kinderen even een opruimronde te houden en de paadjes aan te vegen, ongewenst onkruid weg te halen, te hoog gegroeid gras/ bloemen te knippen. De kinderen willen je best helpen met dit soort klussen. Zo ziet je speeltuin er al snel weer netjes en opgeruimd uit. Bovendien zorg je zo ook dat de verschillende elementen in je tuin zichtbaar en bereikbaar blijven. Vaak doen de kinderen allerlei ontdekkingen terwijl ze aan het werk zijn: vondsten van kleine kriebelbeestjes, mooie bloemetjes en sporen.

Wieden

Wieden is een van de meest voorkomende onderhoudswerkzaamheden in een natuurlijke speeltuin. Maak er een gewoonte van met de kinderen die veel in je speeltuin spelen om samen stukjes van de speeltuin te wieden en al snel zullen de kinderen het wieden als een heel vanzelfsprekende klus ervaren.

Het lastige is wel dat veel kinderen en grote mensen de kleine kiemplantjes van bijvoorbeeld ongewenste planten niet makkelijk herkennen. In dat stadium lijken heel veel plantjes op elkaar! Maar wie het een tijdje doet, krijgt er wel oog voor. Maak er een sport van om samen met de kinderen die kleine plantjes te herkennen.

Rondje door de speeltuin

Om verschillende redenen is het belangrijk om geregeld een rondje door de speeltuin te lopen. Dat is een leuke klus om met kinderen te doen. Geef kinderen een stuk medeverantwoordelijkheid voor de speeltuin door ze als inspecteur te benoemen! Maak desnoods een simpele checklist die ze bijhouden op hun ronde en je zal zien dat ze zich heel verantwoordelijk zullen gedragen.

Bij een 'rondje speeltuin' gaat het allereerst om zichtbare rommel. Ook al staan er prullenbakken op een speelplek, iedere beheerder weet dat je nog allerlei rommel moet opruimen die naast de bakken is gevallen of elders achtergelaten.

Daarnaast gaat het om veiligheid van je speeltuin. De beheerder van een speelplek is verantwoordelijk voor de veiligheid op een speeltuin en geregelde visuele inspecties horen er dan ook bij. Met de hulp van kinderen heb je er een boel oren en ogen bij tijdens zo'n inspectie. Laat de kinderen maar eens goed rondkijken of ze gevaarlijke onderdelen zien, elementen die onderhoud nodig hebben of andere verbeterpunten.

Door kinderen zo te betrekken bij onderhoud en beheer van de speelplek, zullen ze zich eerder verantwoordelijk gaan voelen dat de speeltuin ook een mooie plek blijft en een fijne plek om in te spelen.

Hulpmiddelen

Om lekker op pad te gaan met kinderen, is het handig om een basisset aan attributen te hebben. Dat hoeft helemaal niet zo veel te zijn en soms zijn het ook gewoon materialen die bij wijze van spreken in elk keukenkastje te vinden zijn. Hieronder vind je een overzicht van mogelijke hulpmiddelen. Veel van deze producten zijn aan te schaffen bij de Veldwerkwinkel, die in beheer is bij Stichting Veldwerk Nederland.

Boodschappenlijstje:

- Zoekkaarten (voor veelvuldig gebruik handig om even te lamineren!) De meest geschikte zijn: vlinders; bodemdiertjes; rupsen; bomen en knoppen; bomen en bladeren; bomen en vruchten; muggen-vliegen-bijen en wespen; diersporen; vogels
- Loepotjes
- Loepjes
- Onderzoeksbakken (lage fritessausemmers of lege ijsbakken voldoen ook! Witte bodem is wel erg handig)
- Bewaarbakjes
- Schepjes (kleine metalen tuinschepjes)
- Pincet
- Terrarium/aquariumbakken (te gebruiken als wormenbak of slakkenbak bv)
- Insectenzuigpotten (ook zelf te maken)
- Een verrekijker
- Schepnet(jes)
- Boomhoogtemeter

Verder lezen

Vrij spel voor natuur en kinderen van Marianne van Lier en Willy Leufgen vertelt over een langdurige zoektocht naar inspirerende projecten in binnen- en buitenland. Daarnaast gaat het over de talrijke mogelijkheden om alle denkbare educatieve buitenruimte op een heel andere manier in te richten en te gebruiken dan we tot nu toe deden (Uitgeverij Jan van Arkel, 2007). **ISBN 978 90 622 4470 X**

Ga buiten spelen! van F. Danks en Jennifer Schofield geeft volwassenen tips voor activiteiten, spelletjes en knutselprojecten in de natuur. Activiteiten met een paar kinderen of een grote groep, in de stad of in een dorp, voor alle jaargetijden en op elk tijdstip van de dag. Veilig en niet duur staat daarbij voorop. (Bechts Uitgevers Maatschappij, 2007) **ISBN 978 90 230 12030**

De wereld van kriebelbeestjes. Overal kom je ze tegen. Onder een bloempot, achter een grasspriet, altijd weer een verrassing: enge, spannende beestjes met kriebelpootjes en ze leven! Kinderen kijken er gefascineerd naar. (Veldwerk Nederland, 2010)

Horen en zien, ruiken, voelen, proeven. Natuurbeleving in de opvang bij kinderen van 0-12 jaar. Annet Weterings. Verwondering en nieuwsgierigheid zijn kenmerkend voor de manier waarop kinderen in het leven staan. (Uitgave SWP en Veldwerk Nederland, 2010). **ISBN 978 90 88500855**

De Groene Hemel van Bert Ydema is een inspirerend boek over kinderen en de natuur. Kinderen verliezen in snel tempo hun band met de natuur: verstedelijking, internet en de overvolle agenda's eisen hun tol. Meester Bert Ydema beschrijft hoe je kinderen weer kunt betrekken bij de natuur. Op school, thuis, in de schooltuin, de achtertuin, het balkon of de vensterbank. Bert Ydema heeft ruim veertig jaar les gegeven op een schooltuin in Amsterdam. Vele duizenden kinderen hebben aan zijn lippen gehangen. Bij het boek hoort een dvd met de documentaire over Bert Ydema die in 2008 op televisie werd uitgezonden. (Uitgeverij Kosmos, 2008); **ISBN 978 90 21534077**

Met Meester Bert op ontdekkingsstocht door je tuin Dit is een eigentijds doeboek, waarin Meester Bert op enthousiaste wijze kinderen zijn kennis over de natuur en hun eigen tuin wil bijbrengen. Het boek volgt de twaalf maanden van het jaar en staat vol wetenswaardig- heden, opdrachten en tips. Zo gaan ze op zoek naar vogels, maken ze een eigen nestkastje en leren ze het aanleggen van een heuse moestuin. Vervolg op het succesvolle boek de Groene Hemel. (Uitgeverij De Gruyter, 2010). **ISBN 978 90 21547589**

Rupsen horen poepen, Jeanette Boogmans. Ga eens bladdansen, doe een knoppen- tocht of voer een gesprek met een sprinkhaan. Deze en vele andere doe-ideeën staan in Rupsen horen poepen. Een praktijkgids voor volwassenen die laat zien hoe je kinderen natuur kunt laten beleven aan de hand van de zintuigen. Het boek is bedoeld voor mensen die zich bezig houden met natuureducatie voor kinderen, zoals docenten en begeleiders, maar zal ook (groot-)ouders verrassen en inspireren. Voor alle leeftijden van 2 tot 100 jaar. (Uitgeverij KNNV Utrecht, 2010). **ISBN 978 90 50113250**

Beestjes! Speurtocht door de fascinerende wereld van kleine vliegers en kruiers. Nick Baker. Geweldig boek over de kleine diertjes in tuin en donkere hoekjes in huis. Volop onderzoekstips en kleurrijke foto's. (Uitgeverij Tirion ISBN , 2006) **ISBN 978 90 52106568**

De Natuurdetective, op speurtocht door de wereld van dieren en planten. Nick Baker. De natuur is uitdagend en geheimzinnig en heeft oneindig veel verbazingwekkende aspecten. Wat is leuker dan een ontdekkingsreis door deze wereld van dieren en planten? Niemand is beter geschikt als reisleader dan Nick Baker. Hij deelt zijn natuur- vorsersgeheimen met aankomende amateurbiologen van alle leeftijden. (Uitgeverij Tirion en Grasduinen, 2006) **ISBN 978 90 5201 624x**

Het buiten boek; de ultieme buitengids voor kids Kinderen zitten steeds vaker binnen, bewegen daarom minder en staan steeds verder van de natuur af. Het Buitenboek brengt ze op een speelse manier in contact met de natuur en het buiten zijn. Lekker ravotten, klieren en op ontdekking gaan in de natuur is nog nooit zo leuk geweest! (Staatsbosbeheer i.s.m. Mo'media BV, Breda, 2010). **ISBN 978 90 5767 442 6.**

Spelboekje Natuurspelen! is een boekje vol natuurspelen en –activiteiten uitgebracht door Jong Nederland om het spelen in en met de natuur te bevorderen. Natuurspelen! is gemaakt voor iedereen die, beroepsmatig of in zijn vrije tijd, met kinderen werkt. Natuurspelen! is er ook voor ouders. (Uitgave Jong Nederland, 2010).

Mijn eerste tuinboek van Bram Wolthoorn en Roger Klaassen, wil jonge kinderen vanaf vijf jaar en hun ouders het plezier van de natuur en tuinieren bijbrengen. Meneer Kwaakstra, een vrolijke kikker, begeleidt de kinderen op hun speurtocht door de natuur van de tuin. Ze leren spelenderwijs waar de worteltjes vandaan komen en dat plantjes water nodig hebben om te groeien. (Uitgeverij Forte, 2008) **ISBN 978 90 5877 7737** Bijbehorende website: www.mijneerstetuinboek.nl. Inmiddels ook verschenen van dezelfde auteurs: Mijn eerste moestuin (Uitgeverij Forte, 2010) **ISBN 978 90 587 78550** . Met bijbehorende website www.mijneerstemoestuin.nl

Zelf gekweekt! Kinderen koken uit eigen tuin; Amanda Grant Voor een kind is niets leuker en geeft niets meer voldoening dan te genieten van een oogst uit eigen tuin. Met dit boek kun je zelf direct aan de slag. Je leert hoe je in je eigen tuin zaadjes kunt zaaien, hoe je je plantjes moet verzorgen en hoe en wanneer je de vruchten van je werk kunt plukken door eenvoudige maar heerlijke gerechtjes van je vers geoogste tuinboontjes, wortels en aardbeien te maken! (Uitgeverij Becht-boeken, 2010) **ISBN 978 90 230 12986**

Websites

www.springzaad.nl Open netwerk voor iedereen die ruimte wil scheppen voor natuur en kinderen. Springzaad werkt aan meer natuurrijke, avontuurlijke, speelse buitenruimte. Daarnaast organiseert Springzaad excursies naar goede voorbeelden in binnen en – buitenland, cursussen, workshops en studiedagen.

Voor kinderen en vrijwilligers met groene vingers;
www.onzemoestuin.nl en www.onzekleutertuin.nl en www.onzevierkantemetertuin.nl

www.veldwerk nederland.nl Organisatie voor natuureducatie met trainingen gericht op de kinderopvang en een webshop voor materialen en methoden die je kunt gebruiken in de natuur (zoekkaarten, leskisten, loepen, terrariumbakken, enz.)

www.vlinderstichting.nl Landelijke stichting die zich bezighoudt met vlinders, voorkomen, beschermen. Geeft informatie over vlinderrijke planten en biedt onderwijspakketten aan.

www.scharrelkids.nl Website over scharrelkids en belang voor kinderen om meer naar buiten te gaan. Met tips voor (groot-)ouders over wat er in de natuur te beleven is.

Stichting Oase zet zich in voor meer natuurrijke tuinen en parken, natuurvriendelijk groen op alle mogelijke locaties "van biotoopschaal tot landschapspark", in Nederland en België. Dat doet ze onder meer met het kwartaaltijdschrift Oase, publicaties, excursies, studiedagen, cursussen/opleidingen, advies en informatie, (internationale) uitwisseling en samenwerking. Bovendien heeft Oase een aantal netwerken opgezet en begeleid, waaronder het netwerk Springzaad, een netwerk van mensen die samen willen werken aan meer ruimte voor natuur en kinderen.
www.stichtingoase.nl en www.springzaad.nl

Stichting De Ulebelt NME Deventer: De Ulebelt is het educatief natuur- en milieucentrum en kinderboerderij van Deventer en betreft kinderen, jongeren en volwassenen actief bij natuur, milieu en duurzame ontwikkeling. Met haar terrein van ruim zeven ha binnen het Gooikerspark, met twee natuurspeelplaatsen op eigen erf, een kinderboerderij; thematuinen en een sterke educatieve afdeling die het onderwijs binnen Deventer ondersteunt, biedt De Ulebelt volop groen speelplezier aan de kinderen. De Ulebelt vindt het belangrijk om binnen Deventer en daarbuiten meer natuurlijke speelruimte te creëren/ bevorderen.

www.ulebelt.nl

NUSO Speelruimte Nederland

Voldoende, kwalitatief goede speelruimte is voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren onontbeerlijk. NUSO, Speelruimte Nederland, maakt zich sterk voor speelruimtebeleid dat zowel wettelijk gegarandeerd is (normen) als inhoudelijk kwaliteit heeft. NUSO richt zich op een breed terrein met alle speel- en beweegmogelijkheden voor kinderen en jongeren.

Bij de NUSO zijn 650 speeltuinverenigingen en kindervakantiewerkorganisaties aangesloten. Zo'n 20.000 vrijwilligers zijn actief en zetten zich jaarlijks in om ruim twee miljoen kinderen een veilige en uitdagende speelplek te geven. NUSO ondersteunt de organisaties met een breed pakket aan diensten, bijvoorbeeld belangenbehartiging, collectieve regelingen en verzekeringen, advies, informatie en ondersteuning.

www.nuso.nl

Fotoverantwoording: Stichting Oase/ Netwerk Springzaad en De Ulebelt

Illustraties: De Ulebelt

Groen speelplezier: een boekje vol speelse activiteiten in, om en met natuur op je speeltuin. Bedoeld voor speeltuinvolwassenen, begeleiders van kindergroepen, kindwerkers, ouders, kortom: iedereen die het leuk vindt om samen met kinderen buiten te spelen en kinderen spelenderwijs meer band met natuur te laten ontwikkelen.

De activiteiten in dit boekje Groen Speelplezier zijn gemakkelijk uit te voeren, vragen weinig voorbereiding of hulpmiddelen en zijn op vrijwel alle soorten locaties uit te voeren met kinderen tussen 7 en 12 jaar.

NUSO. ERVARING, KENNIS EN ADVIES

Colofon

2012, uitgave van NUSO Speelruimte Nederland

Samenstelling:

Maike Nelissen, Stichting De Ulebelt NME, Deventer
Willy Leufgen en Marianne van Lier, Stichting Oase, Texel
Henk Bleyendaal, NUSO Speelruimte Nederland, Utrecht

Auteur:

Maike Nelissen

In opdracht van:

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voorheen LNV)
In het kader van Draagvlak Natuur, project 2009 - 2011

Vormgeving: Studio Buiten De Deur, Amsterdam

Drukwerk: Drukkerij van Galen